

Det här verket har digitaliserats vid Göteborgs universitetsbibliotek.
Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den OCR-tolkade texten kan innehålla fel och därför bör man visuellt jämföra med verkets bilder för att avgöra vad som är riktigt.

This work has been digitised at Gothenburg University Library.
All printed texts have been OCR-processed and converted to machine readable text.
This means that you can search and copy text from the document. Some early printed books are hard to OCR-process correctly and the text may contain errors, so one should always visually compare it with the images to determine what is correct.

TIDEVARVET

Nr 2 — 1 DECEMBER

ARG. 1 — 1923

REDAKTÖR O. UTGIVARE:

Ellen Hagen

I REDAKTIONEN:

Elin Wägner

FASTA MEDARBETARE:

Eva Andén

Emilia Fogelklou

Kerstin Hesselgren

Klara Johanson

Ada Nilsson

Frida Stéenhoff

Elisabeth Tamm

Fastän vetenskapen, finanssen och pressen tyckas tvivla på det, så kan man fortfarande förtjäna mera pengar på mänsklighetens räddning än på dess förstörelse.

JOHN GALSWORTHY.

DETTA NUMMER INNEHÅLLER:

VÅR POLITISKA VÄG
av Elisabeth Tamm.LIV OCH DÖD
av Elin Wägner.TIDSSJUKDOMEN
av Emilia Fogelklou.MÖDRAHEM
av Agnes Ingelman.DE ENGELSKA LIBERALIS-
TERNA OCH EUROPA.RATIONELL ELLER IRRATIONELL
LÖNEPOLITIK.

m. m.

Tidevarvet.

Trots den framvällande floden av nya tidningar och de gamla tidningarnas alltjämt ökade storlek och makt, vågar Tidevarvet framträda.

Den startas såsom en politisk veckotidning och redigeras av kvinnliga krafter. Den vill vara en mötesplats, en arena, där män och kvinnor jämbördigt strida för en liberal åskådning och söka nå fram till dess tillämpning i samhällsliv och lagstiftning.

Tidevarvet anser att allt angår kvinnorna och att vad de tycka angår alla, vilket skall kunna bevisas, sedan de nu fått medborgarrätt.

Vilka områden ämnar Tidevarvet söka draga inom sin intressefär? Vi räknar icke upp dem, ty vi eftersträva icke uppdelningen i områden. Strängt taget finnes det icke en från mannens skild kvinnans värld, lika litet som en från politikens och samhällets skild litteraturens, konstens, dramatiken, religionens eller spekulations värld. Det finnes blott en enda andens värld. Och delarna få rätt intresse först i samband med det hela. Det egna landet är hjärtats hem. Andens hem är hela världen.

I förlitande på de krafter som redan skänkt och som komma att skänka tidningen sitt stöd, i förlitande på dem, som komma att tala från och lyssna till vad som säges från dess plattform, hoppas redaktionen att Tidevarvet inom sitt form och sina tekniska möjligheter anspråkslösa gränser icke helt förgäves skall bära sitt namn

Tidevarvet.

Vår politiska väg. Uppgiften.

"Jag skriver på Sveriges gamla historia, avancerar till den nvara och är hjärteligen ledsen vid den nyaste", säger Geijer i ett brev till Tegnér. Det har nog alltid varit så, att det stycke historia, som kallas dagspolitik, ofta framträder i mindre tilltalande form. Ty det politiska spelet om makten och de stora samhällsfrågorna trivas sällan väl ihop. Det frågas, vad som är riktigt, det svaras, vad som är möjligt. Man dagtingar och köpslår, man har olika syften, och det kan hända, att principerna bli kantstötta, förvanskade, t. o. m. oigenkännliga under vägen. Det är vår tids stora tekniska skicklighet, som gör sig gällande även inom politiken. Dagspolitik! Den gör verkligen skäl för namnet. Men det är i alla fall här, kvinnorna skall söka sin nya uppgift som medborgare. Vår tekniska skicklighet är inte stor ännu. Låt oss försöka att utbilda vår teknik efter uppgiften, inte uppgiften efter tekniken.

Vår medborgarrätt har tvingat oss in i partilivet. För oss, frisinnade kvinnor, skedde detta vid en tidpunkt, då vår tids liberala politik nalkades sin ödestimma. Vi hade knappast hunnit ta del i arbetet för den frisinnade grund-åskådningen, förrän vi måste ta

ställning till den splittring, som förelåg mellan anhängarna av denna åskådning. Frisinnade Kvinnors Riksförbund ansåg sprängningen som en omening. Men den gav oss anledning att ytterligare söka efter vår egen politiska uppgift. Den måste ligga i nya krav — eller kanske gamla — som en ny tid riktar mot samhället. De senaste årens händelser, kriget och freden, ha beilst dessa krav. Där fordras en demokratisk grund. Men i egentlig mening. Samhället måste erkänna den enskildes människovärde, men den enskildes rätt förpliktar till ansvar.

Frisinnade Kvinnors Riksförbund vill söka lyssna till tidens krav. Vårt program måste därför bli radikalt. Radikalism, det är yrkandet på djupgående reformer och en obeveklig brytning med det bestående. Vårt program kanske inte förefaller så radikalt, det upptar på något undantag när inte ens nya frågor. Det är inte samhällsomstörtande i den bemärkelsen att vilja skapa ett lyckligt samhälle genom revolutioner och blodsutgjutelser, det vill böja sig för rättvisans krav. Därigenom skulle det i sanning kunna bli samhällsomstörtande. Men man kallar inte ett sådant program ra-

dikalt, man kallar det för något, som har ändå sämre klang, det är ideellt. Därmed är det avfärdat och oskadliggjort. Det är svårt att förstå den allmänna rädslan för, att tdet skulle ligga något högtravande och överkligt i att arbeta för principer eller, om man så vill, för ett ideal. Visserligen medför, att det skulle ligga något högövertygelse, och vad därmed följer, men i tillämpningen tar det sig inte så märkvärdigt ut. Vad är det annat än att gå de alldagliga och ofta odrägliga vägarna, endast att göra det i viss, bestämd riktning. Och i det politiska livet, där är det ingenting annat än att utsätta sig för den smutskastning och de tarvligheter, som enskilda människor kunna tillåta sig under skydd av en s. k. allmänanda. Mera högtravande är det inte. Men där måste finnas en bakgrund för vardagslivet, för samhällslivet, för livet, som ger bärkraft.

Vår uppgift i det politiska livet, i samhällsarbetet är inte att öka striden om makten utan ge striden för rätten ökad makt.

Elisabeth Tamm

Liv eller död.

Nyligen hade den som skriver detta tillfälle att lyssna till en diskussion bland Lunds studenter rörande lämpligheten av att utvidga den så kallade samvetsklausulen att gälla även värnpliktsvägrare av etiska skäl. De, som röstade för en utvidgning, ville mildra av eventuella invändningar med att förklara, att någon fara icke fanns för att man här släppte in pacifismen. Den var nämligen i sig så orimlig. Krig hade alltid funnits och skulle alltid finnas. Punkt.

Det är mig alldeles omöjligt att böja mig för detta analogislut, även om det framföres med sådan pondus som skedde vid detta tillfälle. Krig kommer visst inte alltid att finnas. Vi ha nu, enligt vad svenska statens pressombud i Paris förkunnar för oss svenskar, en gallisk fred. Den är byggd på förskräckelse. Men en sådan fred är icke pålitlig. Skulle den komma att brytas av ett krig, kunna vi efter en kort raseriperiod räkna på en ny slags, en verkligt pålitlig fred, månens fred.

Om Europa vill begå självmord, finns det nämligen nu alldeles utomordentliga möjligheter därtill. Vill Europa det icke, får det finna på nya omgångsmetoder i staternas inbördes förhållande.

Det förefaller, som om det föreläge två skäl för kvinnorna, utom dem, som alltid funnits, att ta ställning till, att tänka igenom hela det problem, som i sig gömmer världens öde. Frågan har ryckt oss närmare, i tidligt och runligt

(Forts. å sid. 2.)

65 öre
per paket

Det finns tjogtals olika

tvättmedelsmärken att välja på i marknaden och alla förkunnas de vara det bästa i sitt slag som framställes,

men endast ett

av dem är i stånd att erbjuda annan garanti än fabrikanternas egen, en opartisk och vederhäftig garanti, och det är VERSALE, som på Husmodersrikförbundets uppdrag kontrolleras av Statens Provningsanstalt medels i allmänna handeln inköpta prov sedan det förut under åtta månaders tid ingående provats vid anstalten i fråga. Se därför till att Ni härnäst får VERSALE

med garantimärket:

Det blir billigare att köpa
VERSALE än att få ett
annat tvättmedel till
skänks.

GODKÄNT AV SVERIGES HUSMODERS-
RIKSFÖRBUNDET

TIDEVARVET

Utkommer varje helgfri lördag.
Slussplan 9, 3 tr., Stockholm.

REDAKTION:

Redaktör Ellen Hagen
Mottagningstid kl. 1-3 e. m.
Telefon Norr 282 42.
Elin Wägner, Lund. Tel. 26 03.

EXPEDITION:

Telefon Norr 282 43.
Kontorstid kl. 10-12 f. m., 1-4 e. m.

PRENUMERATIONSPRIS:

För helår kr. 5:50, halvår kr. 3:—,
kvartal kr. 1:50, månad kr. 0:50.
Lösenummer 15 öre.

ANNONSPRIS:

per millimeter
Textsida eller särskilt be-
gård plats 22 öre
Efter text 20 »

Linköns Bloms Boktryckeri A.-B.
STOCKHOLM 1923.

Mathilda Staël von Holstein

Ledamot av Sveriges Advokatsamfund.
Malmorgsgatan 3, Stockholm.
Telefon 244 88, Norr 244 19.
Familjerätt. Hyresärenden. Testamenten.
Bouppteckningar. Förfrågningar från lands-
orten besvaras omgående.

Advokat Eva Andén

Ledamot av Sveriges Advokatsamfund.
Lilla Vattugatan 14, Stockholm.
Tel. 75 76, 75 92, Norr 183 30.
Juridiska uppdrag av alla slag
Även skriftliga förfrågningar.

Tidevarvet inför pressen.

Upsala Nya Tidning, som ägnar tidningen en längre anmälan, säger bl. a.: "Tidevarvets första nummer är ett utmärkt och innehållsrikt nummer, en liberal tidning, men innehåller inte bara politik. Dess intressesfär vill omfatta allt som kan intressera kvinnan som samhällsmedborgare." — Särskilt framhålls "fröken Elisabeth Tamms utmärkta inlägg om kvinnornas politiska väg".

Svenska Morgonbladet: "Tidevarvet räknar bland sina medarbetare några av vårt lands främsta kvinnor på olika sociala och kulturella områden. — Den nya tidningen går tvivelsutan till sin uppgift inte bara med de bästa förutsättningar, utan också med de bästa avsikter. — Redan detta första nummer ger ett gott grepp om den anda, som skall bära upp tidningen. Den är ärlig och vidsynt och varmhjärtad."

Vestmanlands Läns Tidning: "Friskt vägat är hälften vunnet. Det vill mycket tillförsikt och oförfelja till för att i denna tid starta en tidning. — konkurrensen är hård och blir hårdare med varje dag. Tidevarvets första nummer lovar gott för tidningens framtid. Trevlig utstyrelse, — en viktig sak — och ett läsvärdt innehåll. Ett värdigt mål har den satt sig före. I vad mån den kommer att bli outhärlig såsom politiskt kämpande organ beror ytterst på hur den tillämpar P. Wieselgrens maning: Öppet och ärligt bör talas om ett folks väl."

Bliv medlem

i

Frisinnade Kvinnors Riksförbund

De engelska liberalis-terna och Europa.

I och med måndagen, då kandidatnomineringen ägde rum, har valrörelsen i England inträtt i sitt avgörande skede. Striden blir icke långvarig, men naturligtvis så mycket mera intensiv. Redan den 6 december äga som bekant valen rum.

Till slutstriden gå alla tre partierna med de bästa förhoppningar, men givetvis med så mycket mera skiftande utsikter. Det vill emellertid synas som om de förenade liberalernas skulle vara ganska goda. Naturligtvis har också liberalismens ställning stärkts oerhört genom den förening, som ägt rum. Medan den svenska liberalismen splittrar och lamslår sig själv, bortser den engelska från skiljaktigheterna i detaljer och samlas åter på den gemensamma plattformen för att hävda de liberala idéerna i stort. Det är en klar uppfattning av ansvaret, som fördelaktigt skiljer sig från den, som hos oss behärskade det frissinnade partiet destroyers den 27 maj.

De engelska liberalerna kunna nu, tack vare sin känsla av ansvar inför det hela, med både styrka och klarhet hävda liberalismens idéer. Det sker också med all önskvärd effekt i det för valet utfärdade programmet.

Av allmänuropeiskt intresse är vad som där yttras om den engelska utrikespolitiken. Hrr Asquith och Lloyd George fastslå med stor bestämdhet att den utrikespolitik, som inaugurerades av Bonar Law och fortsattes av Baldwin, fullständigt misslyckats. Under ett helt sekel har Europa, heter det, icke haft att möta någon större ekonomisk, politisk och moralisk fråga än den franska och belgiska ockupationen i Ruhr. Under ett helt århundrade har världen aldrig behövt sväva i okunnighet om var Storbritannien varit att finna i de stora och ödesdigra frågorna. Men nu ha varken dess allierade, de neutrala eller de förutvarande fienderna kunnat få någon som helst klarhet om huruvida England överhuvud taget haft någon mening eller något inflytande. Hur svävande och osäker för att inte säga likgiltig den engelska utrikespolitiken varit under det senaste året, visa liberalerna med många slående exempel.

Det måste bli en ändring. Liberalerna påyrka därför ett raskt avgörande av skadestandsfrågan "med skälig hänsyn till de internationella skulderna" och de påkalla därjämte "ett allvarligt försök till samverkan med Amerika för att åstadkomma fred i världen". Det är ingen fransk fred, som de engelska liberalerna eftersträva. De kräva återupptagande av förbindelserna med Ryssland i full utsträckning, och förklara sig beredda att insätta partiets samlade kraft på att stödja Nationernas förbund. Den engelska politiken måste, framhålls det i programmet, syfta till ett fullt utnyttjande av folkförbundet och ett utvidgande av dess omfattning och makt, så att det kommer att innesluta alla folk och bli ett verkligt instrument för internationell samverkan.

Utän att sväva på målet eller låta sig förledas av snäva nationella synpunkter ha Englands liberaler således deklarerat sin

Liv eller död.

(Forts. från sid. 1.)

hänseende. Vi ha, i de flesta länder åtminstone, nominell medbestämmanderätt och medansvar. År 1914 tillfrågades varken Europas boskap eller Europas kvinnor, om de voro med på kriget. Numera frågas åtminstone, om vi vilja vara med och rösta på det eller det försvarsprogrammet.

Vidare — ett kommande krig kommer att än mera utplåna skillnaden mellan stridande och icke stridande. I luften, som är gränslös, smälta territorialgränserna bort. Skillnaden mellan front och skyddat land var redan ganska ut-suddad i detta krig. I samma mån som kriget i framtiden övergår till att bli luftkrig, kommer denna skillnad att försvinna mellan där ute och därhemma.

Då jag säger, att varje luftskepps förstörelsekapacitet ti-dubblats genom uppfinningar gjorda efter kriget, återar jag endast en medlem av försvarsberedningen. Från samma håll har jag den uppgiften att Frankrikes luftflotta är i stånd att på 24 timmar förvandla hela Europas ut-seende. För den då hjälp av de övriga makternas luftflottor, bör förvandlandet av Europa till en grushög gå ännu fortare.

För den tekniskt utbildade är det omöjligt att av detta dra någon annan slutsats än den, att orden försvar och värnplikt inte längre täcka den moderna verkligheten. Kan någon som helst försvarsminister, som äskar försvarsanslag, påstå att det under sådana förhållanden ens finnes en chance att med hjälp av dessa anslag försvara territoriet, det vill säga skydda det inför ett stormanlopp av hela den moderna förstörelsetekniken?

Och vad är en värnpliktig? En som är pliktig att värna något, här sitt land, med kvinnor och barn? Om en sådan prestation är utförbar, hur är han då pliktig att utföra den?

Vi borde alltså sluta upp med att tala om försvar och utbyta ordet mot vetenskaplig stridsberedskap, beredd i laboratorier, sprängämnesfabriker och verkstäder och bemannad med en tekniskt utbildad personal, den med sådan glädje hälsade maskinarmén. I stället för att tala om allmän värnplikt, omfattande vissa års-klasser av män, borde vi tala om folkets offerplikt. Man kan gå på den linjen att folket bör ta på sig en sådan offerplikt, ja döds-plikt, hellre än att riskera att råka i ekonomiskt och politiskt slaveri under en främmande makt som — se Frankrike — lätt skulle kunna uppehålla ett hur hårt rege-mente som helst. Ja, på denna punkt kan diskussionen sättas in, men man skall bara ha klart för sig, att den skall ske med nya termer.

Det bör vara en plikt för oss alla att fatta ställning i denna diskussion. Då den, som skriver dessa rader, för sin personliga och privata del sökt välja mellan de ställning till de allt överskuggande europeiska spörsmålen. Den hittills förda politiken utdömes. Om världen äntligen skall få fred, måste den nuvarande engelska passiviteten uppgivas, och all makt insättas på en aktiv fredspolitik. Det är de engelska liberalernas program. En seger för detsamma den 6 december betyder ljusning för Europa.

Liber.

program i försvarsfrågan och de nyanser inom försvarskommissionens förslag som bjudas, har det hänt att alla fört till oantagliga konsekvenser. Ett ineffektivt försvar efter de gamla linjerna, med ungdomen, som gör höger och vänster om på hedarna och med pansarbåtar och kavalleriregementen och hela apparaten i gamla stilen är ett farligt offer åt traditionen och den estetiska synpunkten (som jag funnit förhärskande hos damer i städer som hotas med regementsindragning). En effektiv stridsberedskap betyder ett hänsynslöst användande av den moderna teknikkens alla hjälpmedel med tårgaser, dångaser och bacillprojektiler. Det blir kemisternas och farmakologernas krig. Tanken att ungdomen som värnpliktig skulle tvingas att övas i sådana stridsmetoder är härresande.

Där är jag alltså framme på den ståndpunkt att jag måste anse att varje form av stridsberedskap borde slopas. Med min personliga tro, var jag redan förut där, här mötas tro och tanke, som de ju egentligen måste.

Denna artikel måste självfallet löpa ut i ett framläggande av en personlig ståndpunkt, då jag varken representerar Tidevarvets eller den politiska sammanslutnings, till vilken jag hör. Det kan kanske därför icke vara ovidkommande eller förmätet att tillägga, att bakgrunden till denna uppfattning, som gäller så mycket och så litet som en enskild gäller bland miljoner, har som bakgrund fyra års iakttagelser i Europas post bellum. Bland de iakttagelser som jag samlat är också den, att en sådan tankeriktning som den jag nu sökt framföra, finns och växer bredvid och under den gamla. Det talas så litet om den i pressen, ty det anses — märkligt nog — inte vara det minsta sensation med den. Men i spridda grupper och uppborn av ofta högst excentriska personer, finnes den i Tyskland. Solidare företrädare är den i England, inom arbetarpartierna och radikala kvinnogrupper.

Få veta i Sverige hur denna riktningens företrädare i England legat i till blods för att få England att ingripa med radikala åtgärder mot Frankrike i Ruhrfrågan. Medan England självt är obestämamt, föres mot detsamma den indiska frigörelsekampen, ledd ännu från fängelset av den man, Gandhi, om vilken i Amerika präglats ordet, att han är nutidens störste man.

Min åsikt att kvinnornas plats borde vara på den kompromissfria ståndpunkten — kompromissfri så långt det går i denna snöda värld — vill jag inte förneka, även om jag visst förstår, att skilda erfarenheter och skilda tankevägar måste leda till skilda resultat.

Det är naturligtvis absolut osanning, att det är det kvinnligt ve-ka i människosinn, som skall frälsa världen och ringa in förbröd-ringens framtidssrike. Det kvinnligt veka måste enligt naturens lag vädja till och hoppas på våldet för beskydd, även sedan det, som jag sökt visa är hopplöst. Det kvinnorna skola kunna göra för att rädda världen, måste de göra med allt av eld, mod, självständighet och djärvhet, som finnes hos dem.

Söker man återinföra reglementeringen.

En rättssak av stor principiell betydelse ligger f. n. under högsta domstolens prövning. Det gäller tillämpningen av den s. k. lex veneris, vilken som bekant stadgar straff på upptill 2 års straffarbete för den, som å andra överför venerisk smitta eller med misstanke om att själv vara smittad utsätter annan för fara att bli va det.

Fallet det här gäller, har utvecklat sig på följande sätt. En ung kafépasserska, enligt uppgift för tillfället arbetslös, hade vid några tillfällen övat intimt umgänge med några män. Kvinnan var icke helyrkesprostituerad och hon påstår, att hon icke övat umgänge med andra män, än dem, hon närmare kände.

Någon dag i augusti 1922, hade hälsopoliserna (= de gamla sedlighetspoliserna) skickats ut på razzia. Den unga kvinnan det här gäller, har av en eller annan orsak fallit offer för polisens nit, de ha tagit henne och förhört henne. Att offret varit relativt oskyldigt och naivt framgår ju uppenbart därav, att hon på polisens frågor medgivit, dels att hon för venerisk sjukdom vårdats å sjukhus och å poliklinik, dels att hon övat könsungänge med en del män. Det märkliga med detta fall är, att här icke finnes någon målsägare. Polisen medger villigt, att ingen anmälan om att hon på annan överfört smitta inkommit, vare sig till sundhetsinspektören eller polisen. Hon ställes dock under åtal.

Den åtalade medger visserligen, att hon vid tiden för anhållandet undergick behandling på poliklinik, men anser själv att hon sedan någon tid ej haft några smittosamma symptom, utan att flera s. k. friskprov tagits. Den enda, som kunnat lämna upplysning i denna sak, poliklinikläkaren, har icke blivit hörd. Och den anhållna dömdes av underrätten till 2 månaders fängelse. Domen underkastades hovrättens prövning och hovrätten fastställde.

Kommer denna dom att stå sig i högsta domstolen, då har ju praktiskt taget den gamla, av många så uppskattade reglementeringen kommit tillbaka. Ty att polisen i sedlighetsnit skulle anställa razzior inom alla samhällslager och att de skulle utsträcka en liknande spanarverksamhet även till männen, det är nog ingen som tror. Ehuru den helt säkert vid stickprov på dator och torg skulle påträffa många som oförvitliga medborgare ansedda, som skulle nödgas erkänna, att de övat könsungänge under pågående läkarbehandling för någon venerisk sjukdom och sålunda vara hemfallna till straff på samma sätt som kvinnan det här gäller. Förvissad kommer det att hädanefter tillämpas samma praxis, som innan den nya lex veneris tillkom, att det blir de fattiga kvinnorna, vilka mer eller mindre tillfälligt skaffa sig uppehälle "medelst skörlevnad", som falla offer för systemet, icke några andra.

Lex veneris är otvivelaktigt en nyttig lag och betecknar ett stort framsteg i den sociala hygien. Men det är fara värt, att om den dom, som här är fråga om, skulle fastställas av även den högsta dömande myndigheten, så skulle denna som skyddslag avsedda lag

Elin Wägner

Rationell eller irrationell lönepolitik.

Tablåer, utarbetade av Föreningen Kvinnor i statens tjänst, över oundgängliga utgifter per månad vid olika hushållningsanordningar för en till självförsörjning hänvisad kvinna i Stockholm varen 1923.

Om någon arbetsgivare bör vara mönsterarbetsgivare framför andra så är det staten. Staten bör opartiskt tillämpa samma avlösningsprincip på alla de i dess tjänst anställda, staten bör i motsats till andra arbetsgivare fränse att kvinnorna lärt sig konsten att inskränka sina levnadsbehov i yttersta grad, fränse att de kunna hava tillskott till sitt uppehälle från hemmet o. d. och att de på

sådana grunder kunnat komma tillrätta med lägre lön än männen. Dessa slags synpunkter visar sig visserligen icke, så tydligt som förr, i det nu framlagda lönebetänkandet angående kvinnliga befattningshavare i statens tjänst. Men staten är dock ännu icke bliven en mönsterarbetsgivare, ty på andra vägar ledes till samma resultat, nedpressandet av de kvinnliga tjänstemännens löner. I det

föreliggande kommittéföreläggandet är lönegraderna 1—6 de behållna lönerna för kvinnor 10 % lägre än för män. Detta förslag innebär visserligen någon förbättring av nuvarande löneskala för de kvinnliga skrivbiträdena m. fl., men denna förbättring är icke tillräcklig.

Det statsfinansiella nödläge som åberopas som skäl för att i dessa lägre grader bryta den lika-

lön-princip, som iakttagas i de högre, torde väl icke vara mer ömmande än det individ-finansiella nödläget hos dem, som denna besparing går ut över.

I en debatt rörande denna fråga föll en gång av en statsfinansiell sparare det yttrandet: "de kunna väl dela rum och bo i utkanterna." I utkanterna bo redan många. Ett eget rum däre-

mot, med det lugn och den vila det skänker, borde icke anses vara ett förmätet krav hos den, som hela dagen skött ett arbete bland människors sorl och skriv- och räknemaskinernas slammer.

Vad existensminimum för dessa i Stockholm boende betingar, framgår av följande tabeller.

Tablå 1.

Helinackordering.

	Delat rum	Ensam rum
Inackordering ¹⁾	125:—	160:—
Drickspengar	4:—	5:—
Skatt ²⁾	10:—	10:—
Tvätt	7:—	7:—
Sjukkas- och föreningsavgifter	4:50	4:50
Tvål, toilettartiklar, hårskötsel, 2 bad (andra klass)	8:50	8:50
Post- och telefonavgifter, skrivmaterial m. m.	2:50	2:50
Kläder och sänglinne ³⁾	35:—	35:—
Spårvagn ⁴⁾	4:—	4:—
Summa ⁵⁾ kronor	200:50	236:50

Tablå 2.

Måltiderna förlagda utanför bostaden.

	Delat rum	Ensam rum
Hyra för möblerat rum ¹⁾	35:—	60:—
Drickspengar till staderskan	2:50	4:—
Mat: 2 måltider i hushållsskola 55 kronor, drickspengar 5 kronor, smör, bröd och the till 1:sta frukost eller lunch 15 kronor	75:—	75:—
Skatt ²⁾	10:—	10:—
Tvätt	7:—	7:—
Sjukkas- och föreningsavgifter	4:50	4:50
Tvål, toilettartiklar, hårskötsel, 2 bad (andra klass)	8:50	8:50
Post- och telefonavgifter, skrivmaterial m. m.	2:50	2:50
Kläder och sänglinne ³⁾	35:—	35:—
Spårvagn ⁴⁾	4:—	4:—
Summa ⁵⁾ kronor	184:—	210:50

¹⁾ Centralt belägna rum betydligt dyrare.
²⁾—³⁾ Se anmärkningar här nedan.

Tablå 3.

Eget hushåll, därvid daglig städning, matlagning och diskning ombesörjes av vederbörande själva.

	Delat rum	Ensam rum
Hyra för omöblerat rum med kokvrå, när sådant rum står att uppbörja eller del i kök ¹⁾	25:—	50:—
Gas	4:—	7:—
Ved	3:50	7:—
Elektriskt ljus	2:50	4:—
Bosättningsförsäkring	8:—	15:—
Mat: matvaror, bröd, mjölk etc.	55:—	58:—
Rengöring: hjälp med rengöring i gång i mån., rengöringsmedel, borstar etc.	5:50	11:—
Nyanskaffning av kökshanddukar, duktyg, husgeråd etc.	2:—	3:—
Summa utgifter motsvarande inackordering	105:50	155:—
Skatt ²⁾	10:—	10:—
Sjukkas- och föreningsavgifter	4:50	4:50
Tvätt	9:—	10:—
Tvål, toilettartiklar, hårskötsel, 2 bad (andra klass)	8:50	8:50
Post- och telefonavgifter, skrivmaterial m. m.	2:50	2:50
Kläder och sänglinne ³⁾	35:—	35:—
Spårvagn ⁴⁾	4:—	4:—
Summa ⁵⁾ kronor	179:—	229:50

¹⁾ Hyra för ett rum med kokvrå växlar från 500 kr—1,200 kr.
²⁾—³⁾ Se anmärkningar här nedan.

Anmärkningar avseende samtliga tablåerna.

- ¹⁾ Detta pris gäller inackordering i ytterst enkla pensionat, priserna variera mellan 125 å 175 kronor för delat och 160—225 kronor för ensamt rum.
²⁾ Beräknad efter 3,000 kronors inkomst under år 1921 (avlöning för extra biträde jämte inkomst av extra arbete). På grund av ändring i skattelagstiftningen blir skatten nu betydligt ökad.
³⁾ Per år $\frac{1}{2}$ vinterpromenaddräkt eller kappa, $\frac{1}{4}$ sommarkläddräkt eller kappa, $\frac{1}{4}$ regnkappa och paraply, $\frac{1}{2}$ vinterhatt, $\frac{1}{2}$ sommarhatt, 1 vinterklädnad, 1 bomullsklädnad, 2 par vantar, 1 vinterblus, 1 sommarbul, $\frac{1}{2}$ par kängor, $\frac{1}{2}$ par promenadskor, 1 par vita skor, 6 halvsulningar, 1 par galoscher, underkläder (2 ombyten), 1 underkjol, 2 par yllestrumpor, 4 par bomullsstrumpor, $\frac{1}{2}$ duss, näsdukar, $\frac{1}{2}$ strandkofta och halsskydd, sybehör, nålar, band, stoppgarn etc., $\frac{1}{2}$ par lakan, 2 örngott, 4 handdukar. (De brutna talen avse att nyanskaffning sker vart annat, vart tredje eller fjärde år.)
⁴⁾ Billiga rum äro oftast belägna så långt från stadens centrala delar, att spårvagnsresor ej helt kunna undvikas.
⁵⁾ Här ingå ej utgifter för tidning, tandl.kare, läkare medicin, gåvor, böcker, nöjen, semestervistelse m. m.

Månadsinkomst för kvinnlig tjänsteman jämte dyrtidstillägg beräknat efter indextal 177, efter avdrag av pensionsavgift, utgör:

Lönegrad	För närvarande:		Enl. kommittéföreläggandet:	
	under 25 år kronor	över 25 år kronor	under 25 år kronor	över 25 år kronor
Lönegrad C 1	lägst 171:75	174:75	lägst 209:83	213:45
	högst 207:15	210:75	högst 235:79	239:85
> C 2	lägst 206:90	209:50	> B 3 lägst 235:04	239:10
	högst 246:52	250:80	högst 262:18	266:70
> C 3	lägst 245:—	249:55	> B 5 lägst 273:91	278:05
	högst 288:93	293:95	högst 305:77	311:05

Omkring 250 kronor i månaden måste inkomsten vara för att ett eget rum skall kunna bli en möjlighet. Vad som därutöver behöves för oberäknade, men ofrånkomliga utgifter, för önskvärd rekreation och semestervila, det måste tvingas fram genom extra arbete. Eller genom inskränkning på matkontot.

I vilken grad detta går ut över hälsan och uthålligheten och till sist återverkar på löneberäkningen, det blir en annan historia.

Det vore gott att till det gamla vackra tänkespråket: "Arbete befordrar hälsa och välstånd", i detta fall kunna få foga orden: för dem som arbeta.

urarta till en brutal klasslag med udden riktad mot fattiga kvinnor. Vi skulle få ett nytt bevis för den gamla sanningen, att lagar, hur välmående och utmärkta de än äro till sitt syfte, förlora all betydelse och ofta verka i en riktning motsatt den avsedda, tack vare det sätt, på vilket de handhas och tillämpas.

Demokratiserade människor äro bättre än demokratiserade lagar. Ty även en demokratisk lag blir ett farligt vapen i reaktionära händer. Och intet ämbete borde tarva mera demokratisk anda, fin känslighet, humanitet och takt än just polisens.

Lika behandling av män och kvinnor, rika och fattiga, verkligt demokratisk anda inom all administration, det är dock ett framtidsmål, som ej bör vara ouppnåeligt i ett samhälle, byggt på demokratisk grund.

Läs Tidevarvet!

F: a Emil Bäcklin

GLASMASTERI och RAMAFFAR

1 AD. FREDRIKSTORG 1

GOTT ARBETE!

BILLIGASTE PRISER!

Telefoner: Söd. 318 21 & 237 21.

Eskilstuna-Kuriren

Ledande liberalt organ för
Södermanland

Självständig Orädd Kulturell

Rostfria
BordknivarPrisuppgift
på begäran.Joh. Svengrens Järnhandel
ESKILSTUNA

Telefon 21. Drottninggatan 7.

ANMÄRKNINGAR

AV

K. J.

En förkommen saga.

Det var en gång en prinsessa... Så förtretligt! En gammal saga vill sträva sig upp i dagsljuset, jag hör den som ett mumlande sorl, men bara inledningen artikulerar sig till fattliga läten. Och den är ju mer än lovligt intetsä- gande. I min tanke överskattar man dessa primitiva folksagor, som i själva verket är gjorda på maskin.

Men det utesluter inte att den här som svävar för mig i fortsätt- ningen kunde ta någon säregen vändning. Fördenskull vill jag bemöda mig att återkalla den i minnet och till den ändan begagna det prövade psykologiska konst- greppet att ett slag vända upp- märksamheten åt annat håll. Ty det finns verkligen flera andra håll.

När Wilhelm von Doorn kom till världen bäddades han i en vagga som hans rika mormor hade skickat honom från London, ett under av komfort och 1850-tals- smak, djupt imponerande i det påvra Preussen. Den film..., jag menar den spreds i träsnitt bland allmänheten, med mormors älskling sugande på fingret. Vida bekant är att Wilhelm längre fram råkade i det häftigaste krakel med sin kusin George, och en eller annan har väl i likhet med mig ob- serverat med vilket rädlöst miss- nöje den förevigade gamla frun från sitt himmelfönster följde barnbarnens rykande slagsmål och hur smärtsamt förebrående hon suckade på sitt tyska modersmål: "Willy, var det detta som sjöngs vid din vagga!"

Sådana vemodiga noveller kunde man berätta i tusental ur denna gamla militärsläkts krönika. Det är utan gensägelse den märkvär- digaste släkt som erbjuder sig åt ärfthighetsforskningen, och till jämförelse kommer ingen annan i fråga än Rothschilderna, likaledes internationella, likaledes invecklade i världens större affärer, lika- ledes oslitligt förbundna medan- om den politiska ytans virvelskift- ningar.

Sant är att släktkänslan i tidi- gare århundraden var svag och be- ständig förkvävdes av kortsynta personliga misshälligheter. Men efter 1789 har den setts brinna med allt renare och högre flamma. Den över Europa utströdda fa-

miljen, visserligen alltjämt sönd- rad av arvskiv, sammanslöt sig utåt med en fackförenings inner- lighet, och häpen skall den kom- mande släkthistorikern notera att denna dyrtvunna insikt om intres- segemenskap under de motigaste förhållanden alstrade en ny glans- period av påfallande festlig ka- raktär. Aldrig har ättens medlem- mar stått så varmt bestrålade av offentlighetens ljus som då, ar- rangerade för gruppfotofering, kindkyssande, skåltalande och de- lande varandras enkla nöjen.

Flyende sol, dröj kvar! Vek och ömsint som mänskligheten främst av allt är skyr den pietets- fullt att ta notis om den storm av katastrofer som med ens har för- härjat denna krona bland släkter: bankrutter, vräkning, förlorade fideikommiss, arbetslöshet, inter- nering, polisuppsikt, all tänkbar ledsamhet. Man koncentrerar sig på de få bärgade medlemmarna och söker med dubbelt forcerad hurrabeskäftighet övertyga dem att ingenting har hänt. Orgier i sorgeluset var alltid i folksjärens smak.

Men det är tid att återgå till sagan. Besynnerligt, nu tycker jag det låter så här:

Det var inte en gång en prin- sessa...

Nej, det är omöjligt, så börjar ingen riktig saga, på sin höjd en diskussion. Bäst att låta det vara tills vidare.

Fordomdags talades allmänt illa om hovfolk. Den traditionen är längesedan bruten, men ännu har man inte hunnit fram till att pris- dem som klass, vilket man dock borde passa på att göra medan man har dem ibland sig. Det kan nog påstås att de över huvud taget i sin svåra genre har nått fullkomlighet. Och nu är tiden in- ne då varje anständig individ bör lidelsefullt tillönska dem ett starkt inflytande i samhället och makt att pålägga pressen det höga se- debut de själva obrottsligt följer. Detta lyder som bekant: aldrig yppa ett muck om furstliga per- soner. Yttersta diskretion, deli- kataste förtegenhet.

Å andra sidan: det kan väl inte kallas dåligt surrogat för ett bril- jant förflutet att släppas fram till tävlan med de bästavlönade film- artisterna i Hollywood,

Några ord om mödrahem.

Av Agnes Ingelman.

Av Kungl. Socialstyrelsens bo- stadsuträkningar för 1920 fram- går, att i samhällen med minst 5,000 invånare (Stockholm och Gö- teborg ej inräknade), bo 73,6 % i lägenheter bestående av från ett till och med två rum och kök. Ur sociala och hygieniska synpunk- ter är enrumslägenheten utdömd som familjebostad och har för närvarande sitt berättigande en- bart i de rådande ekonomiska för- hållandena. Sedan ovannämnda statistik uppgjorts, har säkerligen av lätt förklarliga skäl, ytterliga- re förskjutning ägt rum till för- mån för den mindre bostaden.

Det är sålunda ett beklagligt faktum, att en avsevärd del av den svenska befolkningen nödgas leva i bostäder, i vilka man har svårt att känna trevnad och hem- känsla och saknar den individuella ro och ostördhet, som kräves mer än någonsin nu i vår rastlösa tid. Om detta gäller för vardags- livet, hur mycket mer känner man ej trångboddhetens avigsidor vid sådana tillfällen, då sjukdom och död göra sitt inträde i familjen eller då de små komma till vär- lden. Det borde därför ligga i samhällets eget intresse, att åt- minstone söka neutralisera några av trångboddhetens vådor och så lätta på de bördor, som därigenom lägges på de små hemmens kvin- nor, på hustrurna och mödrarna. Detta skulle särskilt kunna ske därigenom, att små mödrahem el- ler förlossningsanstalter upprätta- des i olika delar av landet.

Men det finns andra omstän- digheter än trångboddheten, vilka utrymnet här ej tillåter att orda om, som även tala härför. Jag till- låter mig att återgiva vad förste provinsialläkaren dr G. Stéenhoff säger i ett nummer av Sv. Läkar- tidning för i år. Han skriver bland annat följande:

Genom från barnmorskor in- fordrade uppgifter rörande deras verksamhet bland mindre bemed- lade — det säges varit personer (familjer) med i allmänhet högst 2,000 kronors årlig inkomst — kunde beträffande omkring 14,400 fall konstateras bl. a. följande:

förlossningen hade i ca 25 % av fallen ägt rum hos släktingar, husbönder, ått fattiggårdar (4,9 %) o. s. v. Nära 900 kvinnor voro "inneboende", tre blevo förlösta — i uthus

nödigt linne saknas i 38,3 % av tillfällena;

behövlig sängvila erhöles blott omkring 3/4 av mödrarna, över 2,400 av dem måste stiga upp ef- ter 4—6 dagar, ca 500 efter 1—3 dagar, nära 20 % voro i sitt arbete före 7:de dagen efter förlossning- en;

tillräcklig ro under barnsängen saknade 50,2 % av mödrarna; de 24,1 % av mödrarna, tillsyn under havandeskapet saknade 87,2 %;

avståndet till barnaföderskan från barnmorskans bostad var i ca 15 % över 1 mil, i en del fall 4—5 mil och däröver (i ett 7,7 mil); vid nära en fjärdedel av till- fällena måste barnmorskan gåen- de begiva sig till förrättningen.

I denna statistik äro icke inbe- räknade de flera tusen fall, då

barnmorska icke varit närvarande vid förlossningen, utan endast oskolad hjälp eller kanske ofta in- gen hjälp alls stått barnaföder- skan till buds."

Detta är siffror, som tala för sig själva. Längre har det också varit både känt och erkänt att något måste göras. Sålunda väckte hrr Palmstierna och Steffen vid 1914 års riksdag motion rörande vård åt barnaföderskor och nyfödda barn. Riksdagen beslöt att hem- ställa hos Kungl. Maj:t om ut- redning. I skrivelsen framhölls att det syntes riksdagen uppen- bart, att frågan om smärre barn- bördshus borde snarast upptagas till behandling. Regeringen gav medicinalstyrelsen i uppdrag att i samråd med tillkallade sakkun- niga utreda frågan. En del ma- terial för sakens bedömning har insamlats. Men regeringen har på begäran av medicinalstyrelsen, som befarade att utredningsar- betet skulle medföra allt för stora kostnader, medgivit uppskov med hela frågan. Och där ligger den nu i väntan på bättre tider.

Barnbördshuset i Falun.

Men saken fick helt enkelt ej längre skjutas upp. Kvinnorna själva togo den om hand och gin- go en genväg förbi både riksdag och medicinalstyrelse, utan att in- vänta långsamma och kostbara ut- redningar, och löste frågan på sitt eget sätt. Röda korset, i samver- kan med doktor Stéenhoff, tog upp frågan till behandling. Hus- modersföreningarna för hem och samhälle verksamma kvinnor ble- vo varmt intresserade för denna sak. Då man i Falun länge ki- ent ett allt större behov av att få till stånd ett barnbördshus och de socialdemokratiska kvin- norna länge förgäves arbetat för saken, kom Husmodersföreningen till och tog så kraftigt i, att de lyckades föra den till seger. Pen- garna insamlades på privat väg och kommunen gav anslag och i september detta år öppnades det vackra, välordnade barnbördshu- set i Falun. Det är avsett för så- väl Falu stad som för det omgi- vande länet.

Rönnebergahemmet på Lidingön.

Röda kors-kretsen på Lidingön hade även tagit upp tanken att ordna ett mindre förlossningshem. I våras hade man färdig en ge- digen linneutstyrelse för ett dy- likt hem, men lokala förhållan- den hindrade fullföljandet och ut- rustningen lades undan tillsvida- re. Då öppnade Husmodersföre- ningarna sitt utomordentligt här- ligt belägna sjuk- och förlossnings- hem, Rönneberga, på Lidingön. Mellan Röda korset och Hus- modersföreningarna etablerades ge- nast ett, som man får hoppas, öm- sesidigt givande samarbete, på så vis, att Röda korsets ifrågavaran- de linneutstyrelse överlämnas till Husmodersföreningarna mot det att Röda korset äger att dispo- nera tvenne sängplatser å sjuk- hemmet.

Detta senare hem har en del kombinerade uppgifter. Utöver

det, att det mottager barnaföder- skor, vill det även vara en vård- anstalt dels för klena mödrar med spädbarn och dels för sjukliga späda barn då mödrarna få med- följa och själva, om de så önska, vårda sina små under sakkunnig ledning. Dessutom har hemmet en betydelsefull uppgift att fylla gent emot de unga eleverna i Hus- modersföreningarnas högre kurs i barnavård, uppfostran och hem- vård. Dessa få nämligen en del av sin utbildning därstädes. På Rönneberga få de ej endast insik- ter i vården av nyfödda barn och nyförlösta mödrar, utan få också praktiskt deltaga i alla hushålls- sysslor. Där finnes även en sjuk- vårdavdelning för kvinnor, var- est eleverna få arbeta med i sjuk- vården. Härmed vill man söka ge eleverna en så pass mångsidig ut- bildning för sitt kall, att man har skäl att hoppas att de, då de en gång skola sköta sjuka barn i hem- men, ej stå handfallna när sjuk- dom och olycksfall inträffar bland familjens övriga medlemmar eller inför förekommande göromål i hemmet.

Den insats Husmodersförening- arna härvid gjort för att söka lö- sa en så utomordentligt viktig samhällsfråga som utökad vård av barnaföderskor och nyfödda barn, är ju endast en första bör- jan. I många av lokalföreningar- na är intresset livligt för upprät- tandet av mindre s. k. mödrahem för respektive orters behov. Om bara erforderliga penningmedel stöde föreningarna till buds, skule det säkerligen ej dröja länge förrän en hel del dylika små an- stalter kunde komma till stånd.

Husmodersföreningarna behöva hjälp i detta sitt arbete, och i all synnerhet förstärkt stöd av våra läkare.

Men här, liksom i mycket an- nat mänskligt arbete, finnes ock- så en avigsida, som man icke bör underlåta att beakta. Distrikts- barnmorskornas verksamhet be- skäres nämligen rätt betänkligt genom tillkomsten av alla sådana små hem, som de här omnämnda. Det har nämligen visat sig, att barnaföderskor ur alla samhälls- lager i allt större utsträckning fö- redraga att intagas på anstalter, istället för att vårdas i det egna hemmet. Detta medför, att barn- morskan inom ett distrikt där ett förlossningshem upprättas, med bekymmer måste se sin utkomst hotad.

Genom god vilja och samverkan mellan vederbörande institutioner på detta område böra likväl dessa svårigheter kunna tillfredsställan- de lösas i enlighet med tidsut- vecklingens krav.

Agnes Ingelman.

Engelsk humor i valtider.

I Daily Herald, arbetarpartiets tidning, förekommer följande lustiga skämt med den engelska regeringens tullpolitik. Down- ing street är regeringspalatsens gata.

Downing street 2 e. m.
Man antager att lord Salisbury kommer att avgå om ap-nötter tullbeläggas.

Downing street 2.10 e. m.
Mr Baldwin har beslutit att icke tull- belägga ap-nötter.

Downing street 2.35 e. m.
Det antages att mr Amery kommer att avgå, om ap-nötter icke tullbeläggas.

Downing street 2.50 e. m.
Mr Baldwin förbehåller sig fria händer beträffande ap-nötter.

Downing street 3 e. m.
Lord Salisbury och mr Amery ha besökt mr Baldwin.

Downing street 3.15 e. m.
Mr Baldwin kommer att lägga tull på apor, men icke på nötter.

För
DSF
Jularbeten!

Spetsar, alla slag, Motiv, Broderier, Tyll, Opal, Lenon, Etamine, Linne m. m.

Order till landsorten exp. omgående!
De Förenade Spetsfabrikernas
Försäljningslokal
Grevturgatan 13 (Hörnbutiken).

DET SANNING- SÄGANDE BARNET

Det sanningssägande barnets mamma har varit borta ett år och det säges att hon varit i Nancy. Se'n dess har hennes blick, enligt allas mening blivit både uppriktad och inätriktad. Hon kan så många nya, underliga böner, och hon har så mycket levnadsregler. Allt skall komma barnet till godo, så det bör bli ett lyckligt och framgångsrikt litet barn i världen.

Förr hade hon egentligen bara en älsklingsbön, som hon lärde barnet. Den började så: Kom helge Ande till mig in, upplys min själ, upptänd mitt sinn...

Nu säger hon i stället: det går om, det går om, och: jag mår i alla avseenden bättre och bättre, men det säger hon dess fler gånger; barnet kan inte räkna hur många.

Och jag mår verkligen utmärkt också, säger hon till hembiträdet, fröken Pettersson. Men denna går in i sin kammars garderob, stänger dörren och ropar högt till svar: *än sen då!*

Mamman vill lära barnet att det lever i en lycklig värld, full av leenden, solen och godhet, en värld där allt går om. Hon talar med det om oskyldiga och lätta ting, som hon läser i tidningarna, tar det med på biografen att beskåda dramer, som sluta lyckligt.

Men de stackars tyskarna? — Ja, mist barn, säger hon, om de stackars tyskarna ville riktigt sätta sig in i, att det icke finnes någon död, så skulle det bli så mycket bättre för dem.

Mammans nya sinnesjämvikt visar sig även under de provningar, som samlevet med hembiträdet fröken Pettersson medföra. Då hon haft en ordväxling eller en ledsam uppgörelse med denna, brukar hon med ett blekt och modigt leende säga: det går om, det går om, det finns ingen fröken Pettersson, det finns inga sura minner. En dag styrker hon sig länge på detta sätt, innan hon går ut i köket. När hon kommer in igen, frågar barnet: fanns fröken Pettersson? Men det gör hon inte, hon har gått för alltid, och det är en stor katastrof, ty hon hade varit i huset sedan barnet föddes.

Men barnet uppfattar inte genast tragedien. Det tycker bara det är så lustigt, att först så säger mamma att fröken Pettersson inte finns, och sen finns hon inte. Det börjar skratta åt sin förtvylade moder.

Men då tar modern barnet i armen och agar det, ty hon vet inte, var hon skall få middag ifrån, och det är ingenting att skratta åt.

Ditt stygga barn! säger hon. Men det sanningssägande barnet lättar sitt hjärta med en ful grimas och säger:

— Det finns inga stygga barn!

Marianne Hainisch.

Marianne Hainisch.

Det är ett alldeles särskilt intryck av en hög och förfinad kultur man får, när man kommer in i fru Hainisch's rum i det lilla tvåvåningshuset på Rochusgasse i Wien. Man ser sig omkring för att upptäcka varifrån detta intryck kommer, men det är inget särskilt, som väcker ens uppmärksamhet. Här är en soffa med ett lågt bord framför och goda stolar omkring för alla hennes vänner (och de flesta av dem äro trötta och utarbetade) — ett bokskåp, en gammal chiffonier fylld av brev och skrifter — inget som skiljer detta rum från så många andra. Och dock är den känslan ej att missta sig på. Det måste vara den gamla satsen om att varje människa »med tankar, ord och gärningar» skapar sig en atmosfär, som särskilt fyller det rum hon bebod, och att man här mötes av atmosfären av en högt sätande, fritt tänkande och för andras väl ständigt arbetande människa. — Intrycket höjes, när man går henne tillmötes och hör henne tala. Man känner, att man står inför en mognad människa, som provat mycket i livet, som blivit färdig med mycket, men blott för att taga nya steg framåt. En människa som tillvuxit ej blott i ålder utan även i vishet och som trots det bibehållit sin själ och sin intelligens frische och ung och, det bästa av allt, behållit sin oförbrännliga tro på människorna.

Jag skulle vilja säga att Marianne Hainisch's största förtjänst är att hon orkat med att ständigt vara levande. Hon har kämpat ärligt och målmedvetet, stilla, men oförtrutet, för alla dem, som hon ansett varit ofria eller förtryckta, för dem, som ej fått komma till sin rätt här i livet.

Främst gällde hennes kamp kvinnans ställning i samhället. För alla svenskar, som kommit i beröring med henne, står minnet av Fredrika Bremer så levande. Som hon har Marianne Hainisch varit banbryterska för kvinnosaken, arbetat lika oförtrutet, skördat glädje och sorg, förhoppning och missräkning; med samma stilla väsen fört samma omutliga kamp mot hart när oöverstigliga svårigheter. Jag tror, att fru Hainisch i det gamla reaktionära kejsarriket haft en ännu hårdare jordmån att plöja än Fredrika Bremer i vårt fria, mera demokratiska Sverige. Hennes första mål var en flickskola. Hon ville »föra de unga flickorna ut i

livets fulla verksamhet», ge dem möjligheter att förtjäna sitt eget uppehälle och stå på egna ben. Men för att kunna stå konkurrensen med mannens skolade och arbetsvanda krafter, måste flickorna först och främst lämnas samma studiemöjligheter som gossarna.

År 1870 uppträdde hon vid en »Generalversammlung des Wiener Frauen-Erwerbvereines» och fordrade med flammande ord bildningsmöjligheter för kvinnan. Hon skildrade under vilken andlig fattigdom dåtidens flickor växte upp och hon slutade med att fordra en genomgripande reform av flickskolan. Ett »ögonvittne» skriver härom: »Det var på den tiden ej vanligt att se damer i talarstolen — men denna unga uppenbarelse med sina talande ögon hade en förmåga att rycka alla åhörare med sig i full 'Begeisterung' — att få dem att känna att det hon bjöd kom från djupet av hennes varmt känande hjärta.» En flickskola bildades, som än idag ärligen sänder en skara unga studentskor till universitetet.

Hennes nästa steg blev att försöka skapa arbetsmöjligheter. Hon var en ivrig medarbetare av »Frauen-Erwerbverein», hon talade för kvinnans rätt till deltagande i alla tidens pedagogiska spörsmål. Redan då satte hon som sitt mål »auf's innigste zu wuenschen» — kvinnans tillträde till universitetsstudium och till utövandet av akademiska yrken.

Men hon insåg snart att så länge kvinnan ej hade politiska rättigheter skulle all framgång i strävandet vara tyvelaktig och hon fördes därav helt logiskt in på rösträttsarbetet. På hennes initiativ skapades »Bund Österreichischer Frauenvereine» och denna sammanslutning har hon skaffat internationell betydelse i det hon lyckades införa den med »International Council of Women».

Det är omöjligt att här gå in på att försöka skilda enskildheterna i hennes rika verksamhet — jag vill blott tillägga att Marianne Hainisch varit en lycklig maka och moder och att hon fått dela sitt varma intresse mellan »de ensamma på jorden» och sin egen barnbarnskara. Om det kostat henne strider och konflikter det får man väl aldrig veta, men säkert är att hon funnit vägen ur dem — det märker man av det innerliga förhållande som råder i familjen.

Jag skulle vilja säga att Marianne Hainisch's största förtjänst är att hon orkat med att ständigt vara levande. Hon har aldrig »vilat på sina lagrar», inte stelnat i någon form, inte ens när det gällt hennes älsklingsidéer. Hon har haft en ovanligt klar blick för livets växlingar och situationens förändringar, alltid färdig att ingripa där behovet var störst. Efter kriget, som kom som ett dråpslag för henne, och som följdes av sammanbrottet och nödåren 1918—1921 — ställde hon sig med sina 80 år i hjälpaktionernas tjänst.

Hennes politiska intresse är ännu livligt. När jag nyligen var hos henne, försökte just en ung man (en av hennes barnbarns vänner) att övertala henne att dock välja med de klerikala. Hennes parti (det borgerligt demokratiska arbetarpartiet) hade ju dock ingen utsikt att slå igenom. »Men hur skall jag kunna gå med på ett program, som är reaktionärt och intolerant», frågade hon, »ett parti, som varken erkänner

Parlamentskandidater.

Av de politiska partierna i England ha följande kvinnor uppställts såsom kandidater för de stundande valen.

Liberala:

Mrs Wintringham M. P., lady Terington, Mrs Corbett Ashby, Mrs Marcus Dimsdale, Mrs Ursula Williams, Mrs Ogilvie Gordon, lady Barlow, Mrs Mary Grant, Mrs Stewart Brown, Miss Helen Fraser, Mrs R. Clarkson, Mrs H. Folland, Mrs George Cadbury, Mrs Rowkey Moody.

Unionister: (konservativa):

Lady Astor M. P., Mrs Hilton Phillipson M. P., Dame Helen Gwynne-Vaughan, Mrs Brodrick, hertiginnan av Atholl, lady Baxter, Miss Irene Ward Mrs Wood, Miss Pilkington, Miss Violet Robertson.

De oavhängiga:

Mrs Oliver Strachey.

Arbetarpartiet:

Dr Ethel Bentham, Miss Margaret Bondfield, Mrs Barton, Miss Susan Lawrence, Miss Minnie Pallister, Mrs M. A. Hamilton, lady Warwick, Miss Dorothy Jewson, Mrs Wilkinson, Mrs Bennett, Mrs A. Corner.

Av dessa äro de nuvarande och till återval uppställda tre parlamentsledamöterna, lady Astor, Mrs Wintringham och Mrs Hilton Phillipson så pass kända, att någon presentation av dem ej torde behövas. Av de övriga talrika kandidaterna fäster man sig vid några namn:

Mrs Corbett Ashby har gästade Sverige vid flera tillfällen bl. a. vid den stora Stockholmskongressen 1911. Hon är den nya ordföranden i Världsrösträttsalliansen, vald därtill till kongressen i Rom vid Mrs Chapman Catts avgång.

Miss Margaret Bondfield började sin bana som butiksbetjänt, har tagit livlig del i arbetarrörelsen och blev nyligen utsedd att såsom »President of the General Council of Trade Unions» vara ledare för det engelska fackföreningsförbundet.

Dame Helen Gwynne-Vaughan, professor i botanik vid universitetet i London, är framstående i sin vetenskap, kallad till medlem i Linnean Society och hedrad med den Trail Medal, som utdelas endast vart femte år.

Mrs Hamilton är skicklig och känd journalist i New Leaders redaktion.

Miss Ursula Williams är troligen den yngsta parlamentskandidaten, 27 år gammal har hon ej ännu själv rätt att rösta. Den krets, Durham, som ställt upp henne, har förr representerats av hennes fader.

MÖTESPLATSEN

I Malmköping hölls i tisdags ett möte varvid fröken Elisabeth Tamm inför en talrik och intresserad församling talade om den liberala grundskådningen och det personliga ansvaret. Efter mötet bildades en frisinnade kvinnors klubb.

I Umeå talade häromdagen friherrinnan Ellen Palmstierna på möte anordnat av Frisinnade Kvinnor.

Fröherrinnan Palmstierna gör f. n. i egenskap av Riksförbundets sekreterare en föredragstur i övre Norrland. Besöker Luleå, Boden m. fl. platser och ställer där efter färden till Vilhelmina och Östersund. I Boden bildades en klubb. I Sävasjö uppgick åhörarna till närmare ett 100-tal.

Husmödrar!

Ost, Smör & Ägg

köper Ni alltid högsta kvalitet till lägsta pris

Hamrins Charkuteriaffär

Observatoriegatan 4
(hornet av Vegagatan)
Tel. Vasa 95 69

EMILIA FOGELKLOU.

Tidssjukdomen.

Den politiska splittringen bottenar djupast sett i en psykisk sjukdom hos släktet: själssplittringen, personlighetsklyvningen, om man så vill. Det är inte bara Nationernas förbund som har svårt att bli en organisk enhet; sedan bandet, religio, brustit är också den enskilda själen en provkarta på inbördes stridiga tendenser och åskådningar.

Den själstyp från hedenhös, vilken Vilhelm Grönbech så mästerligt karaktäriserat i Vor Folke-ät i Oldtiden I (Lykkemand og Niding) kastar rentav en skugga över vår egen. Denne nordbo har — vad nu än må fattas honom i övrigt — enhet i sitt väsen; vare sig han är grym eller vek, lider eller slåss, dricker eller svälter, så rör sig alltsammans kring ett cen-

trum: äran. Så för ätten, samfundet, så ock för den enskilde — idealet är av samma sort. (Jag vill i detta sammanhang lämna ur sikte, huruvida nordborna faktiskt voro så genomhela, eller om de endast i relief mot vårt psyke te sig så.) Viest är att den nutida betraktaren av Grönbechs nordbo-monument, känner sig förödmjukad. Ty han förnimmar dess mer sitt eget tidlyte, halvheten. Såvida inte det siffervärdet rentav skulle vara alltför nära det hela för att karaktärisera summan »af disse Sjølestumper, af disse Åndens torsoklumper, af disse hoder, disse hænder», som Ibsen kallar oss i Brand.

Icke våra detaljfel, utan det stora grundfelet med oss är det som siarna velat drabba. Till och med

ett så paradoxalt odjursideal som »die blonde Bestie» är mindre en antites mot »kristendom» än mot den psykologiska klyvningen, sönderfallssymptomen, hos en världsdödel, som håller kristusord som kort på hand i ordspelet — medan samfundsliv och enskilt liv svära mot det, som samfund och enskilda föregivit vara sin religion. (Ett ord, vars värde mening vi lyckats urhålla till spekulationsstoff, citatprydnad och stämninganledning, då det i grunden skulle betyda det verklighetsvärde kring vilket hela vår tillvaro vänder sig!) Där man sätter livet till, massvis övertygad, där sker det, bittert att säga, trots tideräkningen, för heden ättära, i nationell form; icke för Vite Krist. »Den moderna människan representerar, biologiskt, en motsägelse i sina värderingar, hon sitter mellan två stolar, hon säger i samma andedrag ja och nej.» (Nietzsche.)

Låt oss syna i sömmarna några sådana kultur-människornas stackade andedrag av ja och nej. Vi kunna det, ty lite var ha vi hunnit långt nog att få dåligt samvete på punkten, ej blott siarna för vår räknig. Vi veta alla, mer eller mindre klart, att det är illa ställt med oss. I dylikt medvetande kanske vi rentav taga främsta rummet i släkternas led. Och insikten kan vara början till undergången. Men den kunde ock vara begynnelsen till ett nytt!

Låt oss då rannsaka oss ur huvudfelets synpunkt, det som världskriget satte förstoringsglas på, men som en och annan siare redan dessförrinnan förfärades över — utan förstoringsglas.

I skrift och tryck och tal finna vi ständiga belägg för den skilda värderingen man har för en god individ och för en god människobräddel av ett parti, sekt, klass eller nationskomplex. Det ser mest ut som om de värdena måste ute-

sluta varandra. Men kanske måste jag just på denna punkt ta tillbaka vad som nyss sades om dåligt samvete. Ty nog finns det en som ej nått det, utan ha till den grad kompakta, vattentäta, ogenomträngda murar mellan sina olika sortiment av samveten, att de ännu aldrig plägsats av några konflikter dem emellan. Andra ha förnummit konflikt, vägt värdena och valt — ettdera, med bister amputation på det andra, vare sig nu gemenskapsmöjligheten eller det individuella samvetet utgjorde den fränskilda lemman. Ännu andra ha aldrig kunnat besluta sig för ettdera; de stå i förbidan ännu, en förbidan som antingen innebär en ännu ringare ansvarsgrad hän emot yttersta avdöendet eller — stillheten före en ansvarsfull handling.

Skarpare och klarare än klyvningen mellan individuell moral och samfundsmoral har sedan länge framträtt klyftan mellan det

Litteratur.

Svenska brev av I v a n
Oljelund. Tidens för-
lag. Pris 4: 50.

En bok i form av brev till en sedan sex år försvunnen ungdomsvän, öppna svar på många frågor om Sverige och de svenske; om vad ungdomen tänker på och sysslar med, om politik, press, teater m. m., om kyrkans reformation och till sist "något om oss själva". Ett tvärsnitt genom den allra yngsta tiden, ett försök att genomskåda, framfört med klarhet och kraft, så att man ofta blir slagen av det slags igenkännande, vid vilket man "springer upp och undrar, att man ej förr det sett".

"Du skall vara. Häruti är tiden sällsynt fordrande — djärv, obevekligt inträngande. — Tiden är häruti — och kanske blott häruti — stor."

Citatet tycks mig kunna göras till bokens nyckel. Är det ej detta "du skall vara", som till stor del ligger bakom "tidens" lust att upplösa banden, att bråka och hota, "nivellera", "avkristna" och samtidigt tala om människovärde — likavil som det är orsaken till tidens ängest inför sin egen mekanisering? Det är i varje fall den slagruta, med vilken författaren till Svenska brev går fram över tidevarvets företeelser. Eller snarare: hans slagruta är det organ, vars mognad gör en människa fullvuxen — *sinnel för verkligheten*, just så som Carlyle definierat "den egenskap, som borde och kunde finnas hos varje av Gud skapad varelse, men utan vilken en stor man icke är stor: Fly vart han vill, han kan ej undkomma verklighetens vördnadsbudande närvaro. I varje ögonblick tvingar den med eldskrift ristade bilden sig in på honom — oemotståndligt — där! där!"

Verkligheten — ordet genljuder från nästan varje sida av boken som ett lösenord. Sinnet för verkligheten ser, att fastän ungdomen måste kallas snäll och praktisk, så har den blivit för klok, "den blyges för hjärtats rena hänförelse". Eller den sitter som skaror av åskådare på sporttävlingarna "och tänker just på ingenting. Sporten, det är livet, som vänder ryggen till." Ungdomen strömmar också till folkbildningsrörelsens studiecirklar — "inga studier vila på en så ädel princip som bildningsrörelsen, de

kunna aldrig bli examensstudier" — men bildningsrörelsen har blivit amerikaniserad, överorganiserad. Och till sist har ändå "dess ideal blivit den ihjälpluggade, förläste studenten", den "har övertagit borgarklassens grundstötta tro på bokkunskapen". Verklighets-sinnet ser tidens frasdemokrater, all orddemokrati, ser den fruktansvärda parodien i att "pressen står på andlig grundval — men äges av aktiebolagen och drives som näringsfång"; ser konsten, och särskilt den konst, skådespelarens, som framför andra har makt att ställa människorna med *alla* sinnen värnlösa inför verkligheten — den har han sett utlämnad åt Brontosaurus, odjuret, publiken: den publika djävulen, den allmänna, offentliga lögnen!

Men å andra sidan! Sinnet för verkligheten kommer författaren att med vördnad och högt bultande hjärta märka, att en ny verklighet i hela sitt majestät är tätt, tätt in på oss, dold — *blott!* — av ett nät av partiväsen, politici, dogmer, tvehägsenhet, rädsla att bränna sina skepp, men "tiden går sina egna vägar, även om det står en politiker i vägen". Ja, "vi behöva blott klara våra hjärnor för verkligheten" för att se, att "den redan är långt före oss och arbetar med genial säkerhet. Verkligheten är aldrig invecklad, det invecklade är att acceptera den. Det står för mycket mellan den och oss, mest sådant vi gjort för att undgå den. Eller tror man inte, att arbetaren och arbetsgivaren finna en form för mänsklig samverkan den dag båda i sitt blod upptagit demokratins grundtanke och erkänner samma verklighet?"

Det vore frestande att kapitel för kapitel följa denna nya verklighet med dess obönhörliga fråga: "är jag redo att acceptera? är jag villig att utan självisk inskränkning påtaga mig följderna av denna — *sanning?*" Den lever omedvetet hos allt verksamt, arbetande folk; den finns såsom en ny nationalism, såsom den verkliga demokratin, som icke längre är partisak, vars "kärna är det enkla, rena människovärdet, som är kristendomens stora praktiska innehåll och all kulturuevklings mening" — som kräver att bäras av *de få* personligheterna, hos vilka ande är närvarande. Den sorklar i den källa, varur den fria bildningen bjudes att skänka i "fritt och avsiktslöst". Man stöter på

den i paradoxen: "Pressen står på andlig grundval" — trots allt! — "det gäller blott att lära sig läsa — — — eller också uppstår en ny press i det nya tidevarvet."

Men det är bättre lämna till läsaren av boken att med dess slagruta gå fram över tidens marker. Det är en uppriskande vandring. Verkligheten — det är ju det eviga livets hopp! Eller, för att än en gång kläda dess budskap i ett ord av den bistre gamle Carlyle: "Det är världens första evangelium, att en lögn icke kan varda bestående."

Honorine Hermelin.

Samfundet De Nios års-
bok *Vår Tid*. Årgången 1923
föreligger nu i bokhandeln. Pris
10 kronor.

Innehållet är som vanligt rikhaltigt och värdefullt och giver en sammanträngd bild av, vad som rör sig i tiden. Nobelpristagaren, Yeats jämte hans skaldebroder Moore behandlas av August Brunius i en spirituell artikel om den irländska litterära renässansen. I anledning av det nyligen firade Renan-jubiléet karakteriserar Torsten Fogelqvist »Renanismen» d. v. s. Renans ironiskt-humana livsåskådning och dess framväxt hos honom själv. John Landquist skriver om den på sistone mycket omtalade italienske filosofen Giovanni Papini. De litteraturoversikter som sedan flera år utgjort en nyttigt specialitet hos årsboken representeras i år av Hannes Skölds fyllicka översikt av Bulgariska diktare, med diktprov, samt av Kjell Strömbergs artikel Några nya franska författare. Andra litterära essayer äro professor Claes Lindskogs uppsats om Prometheus hos Atschylov och hos Viktor Rydberg — ett av världslitteraturens intressantaste problem — samt docenten Fredrik Vetterlunds skildringar av Tiecks inflytande på utformningen av Atterboms Lycksalighetens Ö. Samfundets pristagare för i år, fru Elin Wägnér, har en programartikel om Livet och Dikten, åtföljd av en värtalig hyllning till pristagaren av samfundet De Nios ordförande, direktör Viktor Almquist. Poetiska översättningar har lämnats av hrr Asplund-Silverstolpe (engelsk lyrik), Sten Selander (fransk lyrik) och Göran Björkman (spansk lyrik). Freds- och kvinnofrågorna, vilka också stå på årsbokens program, företrädas, den förra av fru Mia Leches briljanta kåseri över Talare och Väktare på Nationernas Förbunds kongresser, den senare av advokaten Mathilda Staël von Holsteins grundliga utredning om Likställighet inför lagen mellan man och kvinna och de ännu förefintliga bristerna däri. Årsbokens yttre har förskönats och moderniserats i och med det av konstnären Einar Forseth tecknade nya omslaget. Ett flertal porträtt illustrera den. Förläggare äro från och med i år Wahlström och Widstrand.

Konst och perspektiv.

"Jag kan ej måla våren annat än om vintern", skriver Jean Jaques Rousseau någonstades i sina Confessions. "Jag kan ej beskriva ett skönt landskap utan då jag sitter mellan fyra väggar, och tusen gånger har jag sagt att vore jag instängd i Bastiljen, skulle jag därifrån skapa en bild av friheten" — dessa självanalytiska ord av den store medborgaren från Genève innehålla en allmänt giltig sanning. Det är nog så att den förhandenvarande verkligheten skymmes av allehanda förvirrande sidouttryck och det är endast då det avlägsna perspektivets rogivande linjer löpa ut från en handling eller ett föremål, som det av oss klart uppfattas. Här är måhända grunden till den ofta upprepade företeelsen inom konstens historia, att det verkliga geniet lever oförstått och den bestående värdesättningen är eftervärlden förbehållen. Under varje tidsålder uppstår den alltid lika revolutionerande "nya konsten" — konsten av i dag, mer eller mindre ofattbar för samtiden och dock framsprungen ur nuets betingelser. Dess långsamma, ofta kampuppfyllda genombrott är en den äkta konstens naturliga livsutveckling.

Försöket att genom det skrivna ordets makt hastigt påtvinga allmänheten en viss konstriktnings uppfattning är ett godtyckligt våldförande av den organiska utvecklingen. Det är fara för att ensidig värdesättning skadar konstnären, vilken, överkänslig och osäker, ej alltid vågar följa sin egen ingivelses röst då den

strider emot den gängse konst-doktrinen och således mot sin vilja glider in i en osjälvständig uppfattning. Därför är det gott om konstkritiken handhaves av varliga händer. Detta är sällsynt i ett litet land. Det fattas oss perspektiv och det är ur känslan härav som en längtan mer och mer vuxit sig fram att få till stånd ett internationellt konstnärligt utbyte till gagn för vårt avlägset liggande land. Till en början har detta format sig som en konstnärlig skandinavism.

På Göteborgsutställningen i somras sågo vi de tre nordiska ländernas yngsta konst lyckligt sammanförd sida vid sida. Likaså har Sveriges Allmänna Konstförenings ledning strävat till samma mål genom skandinaviska bytesutställningar. Den tredje av dessa utställningar öppnades i oktober i Konstakademien med en fullödig och vackert sammanförd utställning av Joachim Skovgaard's arbeten.

Fransk-svenska konstgalleriet går ännu vidare utåt genom närmandet av svensk och engelsk konst. Där anordnades i oktober en utställning av de främsta representanterna för den unga engelska konsten, och nu söker sig den svenska konsten fram till direkt kontakt med den förnämsta engelska konstpubliken genom anordnande i London av tvenne svenska konstutställningar. Initiativet härtill utgår från en svensk kvinna, miss Charlotta Pearson, sedan sexton år bosatt i London. Genom djupa och ingående konststudier i England och på konti-

Koka ej kaffet

utan brygg
det i våra

Kaffebruggare

då Ni erhåller ett absolut klart och synnerligen välsmakande kaffe.

Till salu i alla välsorterade järn- och bosättningsaffärer

Nickelfabriks A.-B. Gottfrid Carlsson

Tel. 2 80, 12 80.

ESKILSTUNA.

Tel.-adress: Nickel.

intellektuella samvetets bildstörmaroro och hjärtats tröga kärlek ej blott till det eviga, utan också till dess jordiska relikter. Striden nämndes felaktigt en strid mellan tro och vetande, mellan religion och tanke. (Det fanns aspekter i dess avveckling, som ej voro allvarliga nog att ens förtjäna namnet strid, utan endast gräl, mellan trög lättja å ena sidan och nöjesopposition å den andra.) Så länge huvudintresset för evangeliet placeras i förklaringar av yttre fakta, är det tydligt att den tolkning, som avgår med segern, tar värdet med sig. Annorlunda när synpunkten blir religiös och handlar om den inre världens verkligheter — då kan värdet stå kvar, efter många generationsväxlingar av funktionstolkning. Då handlar — för att ta ett konkret exempel — berättelsen om stormen på Genezareth *icke* om huruvida vädret stillades genom demonernas kuvande eller genom me-

teologiska företeelser, utan om det överväldigande intrycket i de närvarandes själar av samtidigheten mellan kastvindens upphörande och mästarrens uppvaknande. Det är icke en speciellt meteorologisk tilltro — sådan nordborna hade den för Erik Väderhatt — utan en djupt personlig tillit, som tolkar samtidigheten maktsymboliskt, hos dessa, som också till vardags och inte bara i söndagsförklaringen försporde en och samma makt-art bakom vädret som bakom sjukdomen: demonernas inflytelse. När naturvetenskaps-tidevarvet klargjort orsaksförloppet i serier av klara distinktioner, då klövo sig härvidlag värderingarna sålunda:

En del förlade allt värde i orsaksförklaringen och amputerade från sitt intresse alla andra värdeföreställningar, trots hjärtats protester i vissa fall. Andra slogo sig på skiftesbruk. De erkände orsaksförklaringens giltighet i det

stora hela, men inkapslade till oät-komlighet för dess belysning allt skeende i nya testamentet — så lunda uteslutande denna helgedom från varje slags friktion med det reala livet, till ytterligare division av samvetet. En del återigen ha levat i oscillerande mellan amputations- och inkapslingsstånd punkten; "stämningen" har varit avgörande; medan återigen andra sett hela härligheten sjunka in i en oklarhetens dimma, som gjort deras intresse för hur dithörande fakta verkligen förhöllo sig = + — 0.

Men ej blott i moraliskt och teoretiskt avseende, utan också i det praktiska leva vi i skuggan av klyvningens sjukdom. De gamle brukade jorden för att få säd och malde för att få mjöl och formade leret för att få sig en kruka. Men vi göra detta och allt annat icke för det, som uppstår under våra händer möda, utan för ett tredje, för penningen. Vi gå i första

rummet dit där penningen finnes, i andra, tredje, fjärde eller femte rummet — kanske — dit vår arbetshög skulle ha drivit oss, i de allra flesta fall dock, innan den alls blev tillspord. Därav följer att all den arbetsglädje vi kunnat destillera ut, dryps ned i någon liten bredvidsyssla, någon liten "hobby", under det arbetandets dagtärande jäkt och iver, i de flesta fall, är fullständigt blottad på denna skaparhög, av vilken man i smyg söker fånga en droppe — för sin lek.

För att inte tala om äktenskapet. Vi pryda vårt medvetande med ett slags ideal av hela varelsens enhetsgåva. Men faktiskt är divisionssystemet, i grövre eller finare form, rådande också här. En får en "period", en får en annan. Kalle eller Hulda får "hunden" och vad därmed borgerligt sammanhör; August eller Stina lyckliggör jag med "min innersta personlighet" — i många omgän-

gar om så är, ty *den* är delbar så det förslår!

Eller hur formeras vår allmänbildning? Se på skolschemat med dess otal "ämnen", litet av vart fack. Lapprutorna med sina rubriker äro illustrationstypiska för den matematiskt avvägda intressedivisionen mellan alla dessa smårätter av "kallskuret" ur läroböckerna. Vi äro själva uppvuxna vid den dieten, hur skulle staccars lärare väl våga sig in på något enhetligare; vi kunde ju då råka ut för att likna frun som bara hade sju sorters småbröd på sitt kalas, när andra hade nio eller tio!

Det är därför också av rent inre anpassning, som tidningen blir andens läskedryck för envar som i övrigt ingenting läser; icke därför att man här kan få ett paradoxalt tvärsnitt av tidens historia, utan därför att man också här har smörgåsbordets alla lockelser. Man kan få en liten bit av vart

menten har hon utvecklats till en konstnärlig auktoritet. Hennes produktion på det konstlitterära området är betydande och hon står i kontakt med de främsta ledande personligheterna i Londons konstvärld. Intresset för den svenska konsten har dock alltid främst legat henne om hjärtat och hon omfattade med varmaste intresse det erhållna uppdraget att i Canada anordna en svensk avdelning i Torontos stora årliga höstsalon, där den av henne utvalda samlingen uppvisade arbeten av Liljefors, Wilhelmson, Prins Eugen m. fl. Ännu mera betydande är den, uppgift, som lagts i hennes hand, då direktören för British Museum Sir Frederic Kenyon framlade ett förslag, att i London anordna en svensk utställning. Tanken omfattades även av vår minister därstädes friherre Palmstierna med största intresse och stor offervillighet visades av våra mest framstående Londonsvenskar för tankens realiserande. Miss Pearson har med energi fullföljt den framlagda planen.

Burlington House-utställningen.

I januari månad öppnas alltså i Burlington House i Royal Academys praktfulla utställningslokal, en omsorgsfullt utvald kollektion av den svenska konsten från ett av dess mest lysande skeden, 80-talets konstnärskörbunds genombrottsstid. En kommitté är tillsatt, bestående av Oscar Björk, Carl Milles, Axel Gauffin och Torsten Laurin med O. Björk som ordförande. En dyrbart illustrerad katalog med orienterande inledning av Axel Gauffin utgives och konstverk från Göteborgs museum, Nationalmuseum, Prins Eugens, Thiels och Torsten Laurins samlingar äro ställda till förfogande. Ännu medan denna utställning planerades uppstod tanken på ännu en annan svensk utställning i London:

Gieves Gallery-utställningen.

Det var direktören för Gieves Gallery mr Chesman, som anmodade miss Pearson att under sin vistelse i Sverige göra ett urval av det förnämligaste och mest representativa av svensk konstindustri, som kunde uppbringas, och inom kort var även denna plan realiserad, urvalet gjort, sammanfört och avsänt, och i december

uppvisas i Gieves Gallery ett utskott urval, omfattande textilier från Handarbetets vänner, fröknarna Fjæstad, Sankta Birgittaskolan, konstglas från Orrefors, keramik av Bess Whissler och Ragnhild Godenius, silver- och elfenbensarbeten av Märta av Ekenstam, miniatyrer av Bertha Wilhelmson, Lisa Bianchini m. m. Vi återvända nu till höstens konstföreteelser i vår huvudstad där konstnärerna med oförtröttad flit fortsätta sina framvisningar trots de bistra tiderna.

Liljevalchs konsthall öppnade i år sin höstseson med samtidiga separatutställningar av konstnärerna Olle Hjortzberg, Rich. Lindström, Jurgen Wrangel, Anna Boberg, Georg Pauli, Bertil Norén och Gösta Nordblad. Den 10 november öppnades därsammastädes en minnesutställning över Julius Kronberg, omfattande ej mindre än 350 nummer och givande en god överblick av hans storslagna produktion från de färggnistrande monumentalverken till och med de smärre skisserna, numera bevarade i hans på Skansen uppförda atelier.

I Nordiska bokhandels intima konstsalor hade Hanna Pauli under oktober månad anordnat en stor framvisning av sina mest märkta arbeten, och för närvarande tages lokalen i anspråk av Maja Sjöström, vars konstnärliga textilier tillvinna sig berättigad uppmärksamhet.

Konstnärshusets utställningssal har under denna månad varit upptagen av några unga målare, vilka under namnet "6 Kamrater" slutit sig samman.

I Gummessons konsthandel vid Strandvägen utställde Oscar Bergman och Aug. Lundberg under oktober månad och under november upptages lokalen av fru Ellen Roosvals originella produktion.

Arkitektkontorets vackra lokal vid Kungsträdgårdsgatan har redan förut varit använd till konstutställningar och under denna månad utställa konstnärerna Sigge Bergström, Rolf Trolle, Axel Törneman, E. Dahlskog och Gunnar Svensson. Utrymmet tillåter icke denna gång något utförligare omnämnande av dessa olika utställningar, men vid kommande översikt torde vi få tillfälle att mera ingående granska dagsföreteelserna.

Folkunge.

utan att mätta sig med något.

Vi ha också ett typiskt sätt att vila oss: vi förströ oss, som det heter. Vi vill ha förströelse-litteratur, inte uppbyggelse-böcker, som de gamle. Den som vill få sådana att "gå i folk" nu för tiden, han får visst vara frikostig på — strösockret!

Förgäves ondgör man sig över dadaismen och futurismen på konstutställningarna — de äro helt enkelt psykiska spegelbilder av oss själva! Tag ett stycke målarduk med en mansklack, en tredjedels bilring, två hela gatstenar och en kjolsnibb — icke är det i och för sig så mycket monstruösare än skolschemat eller tidningslöpsedel eller Versaillesfreden!

Allt detta torde vara gamla klagosånger. Men den som något vill börja, skall se var han börjar. Allt kommer an på, om man sjunger visan för att döva kvalen, medan man slumrar till, eller för att förvandla dem i stingande maningar att resa sig upp och söka bot för det onda. Och detta sista ville

här säga att, för egen del och för samhället, eftersträva den inre enhet, varförutan ingen värld, ingen person, intet samfund kan varda till kosmos.

Det är i en spillrornas värld som "Tidevarvet" träder fram. Mätte ingen ljus optimism förläggas till spillrorna. De kunna inte sinkas ihop. Utan mätte der läggas in i viljorna, till högt pris, ända till priset: "Och får jag ej med andra gå, får jag väl ensam gå" — med allt vad därutav följer.

Där ligger misstag framför, och hän och löje över misstagen. Kanske ligger där svarare ting ända — att köpa enheten med, svåra, tunga offerting, som intet öga skönjer i förväg, vad vet jag?

Men detta ville icke vara slummersvisa, utan ett rop om nögdandet att resa sig och gå, trots allt, gå, kvinnor som män, att i allvar söka och finna utvägar och invägar för det ena och hela, som kan binda samfundet samman.

Saliga äro de saktmodiga.

Av Mary Webb.

Översättning av Ellen Rydelius.

Fattighuset dånade i söndagseftermiddagens stillhet. I gummornas rum var allt mycket tyst, bara ett ensamt bi trevade sig klumpigt upp och nedför de stängda fönstren och sökte efter fria luften, blommorna, de surrande kuporna. Den dystra julieftermiddagen lade en atmosfär av besvikenhet över allting. Himlen hade samma gråa färg som arbetsbjönens strumpor. Nittio-åtta fötter, klädda i dessa strumpor, syntes i olika ställningar längs det långsträckt rummet, de vaggade, smällde mot golvet, voro korslagda eller stodo stilla sida vid sida liksom fötter på gravar.

Fyrtonio kvinnor, klädda i anständiga söndagskläder med vita förkläden, suto i rader på bänkar mot något hem, bevarade tydligt och oföränderligt bilden av det hem de förlorat: trädgård, åker och färfälla, alla de små dyrbara, heliga ting, som omgivit deras strävsamma liv — ting som de knappast vetat vara så dyrbara, förrän de voro förlorade. Ty i dessa hem hade de varit individer, medelpunkter för värme och kärlek. Här voro de skockade i en kylig, nästan hänfull bekvämlighet, och genom de långa gråa korridorerna hördes sällan stegen av den lågomsvepte, skrattringaren, tårskänkaren — Kärleken.

De stickade flera gråa strumpor att ta på sig, då de ändra voro utslitna. Deras ullgarannystan, alla precis likadana, lägo bredvid dem, och en blåögd kattunge, passionerat förläskad i sig själv, jagade fram och åter utmed de överksamma fötternas rader och knuffade till de tjocka nystanen, som icke gjorde något motstånd.

— Jag skulle minsann vilja vara dej! — sade Fidelia Thatcher, som satt lång, mager och i vit mössa vid fönsterändan av bänken.

— Det är en ful inbillning, Fidelia.

Detta kom från en granne, en tjock, rosenkiudad gammal gumma.

— Kattor ha ju ingen själ, — tillade hon. Fidelia lyfte sina milda ögon och hennes ljuva, envisa mun fick fastare linjer, då hon sade:

— Antingen han har själ eller inte, så vilje jag minsann gärna vara den där kissemissen.

Hennes ansikte, som var guldbrunnt av decenniernas sol och snö, var värdigt som en antik, egyptisk basrelief. Och fast hennes långa överläpp, höga panna och böjda näsa voro skrämmande, voro ögonen — mörka och dufvliknande, grubblande över den vanvettigt ursinniga kattungen och det oroliga biet — vackra som ögonen på en kviga. De stora händerna, förvridda och svullna vid knogarna av åratals arbete, lägo lugnt i det vita uniformsförklädet. Hon drömde sig tillbaka till det förlutna. Hon var förtvivlat rädd, att hon en vacker dag på detta ställe skulle upphöra att tro på detta förlutna — på alla de blommande dagar, som sträckt sig bakåt i tiden, från den dag, då hon kommit in här, till den klöverdotande barndomen. Att glömma dem skulle ha varit som att bryta troheten mot en älskad man.

En ruta därnere och en ovanför. Vad kunde en ensam kvinna mer behöva? En skär rosenbuske, en vit rosenbuske och så syrenen. Dessa hade presidierat över hennes trädgård. De vita lupinerna hade växt lika långa som hon själv och ståt bredvid grunden i blek värdighet, liksom änglar utan svärd. Hennes duvor solade sig på taket och paraderade på tegelpannorna med mjuka, skära fötter. Och när hon hörde dessa skära fötters trippande entusiasm över sin vindskupa morgon efter morgon och såg rosornas runda kinder tryckas så tillitsfullt mot fönstret, hade hon nästan glömt bort att ingen någonsin skulle kalla henne mor. Ah! Var var den nu, denna varma doftande frid? Var voro de glada, mjödosamma dagar, då hon skurade och sköljde smörkärnor på bondgården och kom hem på kvällen med sina ransoner av mjölk eller fläsk eller smör, med sin lilla lön och sin stora förnöjsamhet och åt sin enkla kvällsvard, medan skymningen föll och ugglorna började röra på sig?

Ingen världserövrare har någonsin kämpat en hårdare, grymare strid än Fidelias

strid mot ödet — mot svälten och det gråa nederlag, som var dess alternativ. Hon hade stretat emot och hon hade svettats. Det var förbi nu. Nu satt hon, en skugga ibland skuggor, varken i himlen eller helvetet.

Hon reste på sig och släppte ut biet. Då biets sång plötsligt upphörde, blev luften mera laddad och tung.

— Så där, — sade hon, — ut ur fångset.

— Fångset? Vad säger du så för? — frågade en saktmodig gumma med beskedligt ansikte. — Vi ha en sång och vi få äta oss mätta.

— Vad betyder mat? — utropade Fidelia plötsligt i sin bitterhet. — Vad betyder mat, då man inte har någon lust att äta den! Vad betyder sömn, då man inte har något att vakna för i daggröningen?

Utmed bänkarna gick ett sus och ett suckande lik vinden i gamla träd med torra löv. Det hördes viskningar.

— Det är sant som evangelium.

— Det är rena rama sanningen.

— Delia har rätt, det är inte fråga om det.

Med ansiktet vända mot henne som mot en profetissa, fattade de mod och mindes svunna dagar. Dessa dagar, dessa hem, dessa åkrar, dessa kära, försvunna ansikten lyste i deras själar med den egendomliga glans, som kärlek och tårar blandade skänka människans minne, liksom de skulpterade elfenbensbilder, som målades för länge sedan i silver och guld och yppiga dunkla emaljfärger och pryddes med brinnande ädelstenar.

— Jag kommer ihåg, — sade en av dem. Ah! Jag kommer ihåg som om det var i går —

Vid trollmakten i dessa ord: »jag kommer ihåg», fingo dessa själens bilder form och färg. Av välbekanta uttryck och halva meningar, en suck, en tår, så att för varje öga i rummet blevo de svartbruna väggarna utplånade, glödande som målade fönster, smyckade med minnenas guirlander, behängda med små helgonbilder från fyrtonio hem. Även den beskedliga materialisten hade ägt ett hem och hon var lika svartsjuk om detta minne som en ful kvinna om en älskare.

De vardagsgråa ullnystanen blevo ohjälpligt trassliga, medan den jublande kattungen begagnade sin lyckliga stund. Strumporna voro glömda. Det gråa var glömt. Föreståndarinnan var glömd. Till och med den högtidliga festlighet, som skulle äga rum på kvällen var glömd.

— Ringduvor, — viskade Fidelia med låg och drömmande röst, — jag höll ring-

duvor, och min trädgård liade nästan alltid en blomma.

— Däför var det, som min gumma var mest förtjust i, — sade en mycket gammal gumma med klara blå ögon. — Ah, han tyckte om däför, han.

— Rosor var det bästa vi visste, — inföll den tjocka gumman.

— Ah, jag längtar så jag kan gå åt för att få lukta på en provinsros, — sade Fidelia.

Hon blev hemlighetsfull och dök ned i den djupa kjortelfickan.

— Titta skall ni få se, — viskade hon, — jag kunde inte leva sommaren ut, utan att få lukta på en provinsros. Och i morse hade di lämnat stegen kvar vid fönstret i vår avdelning, eftersom di var altererade för att biskopen skulle komma. Då smög jag mig ut och gick till föreståndarinnans trädgård, innan det var dager.

Hon höll upp en djupröd ros bland utrop av beundran och klander.

Och just som hon höll upp den, kom föreståndarinnan in.

— Detta är tredje gången som ni har brutit mot reglerna och stulit, — sade föreståndarinnan trött. Hon var en vänlig människa, men hennes befordran berodde på disciplinens stränghet. Hon var en del av en maskin. Om det var en dålig maskin, hade hon varken tid eller lust att försöka ändra den.

— Ni får stanna hemma från gudstjänsten i kapellet i kväll och ni får inte gå på skördefesten i prästgården, — sade föreståndarinnan.

Fidelias egyptiska profil var orörlig, men hon hade tårar i ögonen. Fester voro mycket sällsynta och tåbjudningen, som hölls för att fira skördens bärgande, var årets stora händelse.

Det hördes vagnshjul. Biskopen! Han kom in tillsammans med kyrkoherden och några damer. Alla reste sig upp. Endast kattungen förblev oberörd.

Biskopen hade tyckt, när han såg fattighuset från en vägkrök, att det såg tråkigt ut, han hade tänkt, att det skulle vara en god gärning att vända dessa gamla gummors ögon mot de saligas boningar. Han var verkligen vänlig och meddelsam, men han var inte utrustad med fantasi och han hade aldrig varit en gammal, hemsjuk, stickande gumma på en bänk.

Därför sade han muntert:

— Tänk om vi skulle sjunga:

— Jerusalem, lyckliga hem! — Och sedan i den lättare stilen:

»Hem, ljuva hem!»

Han ämnade blanda in dessa båda i sitt

Ladies Small

damernas cigarett

TOBAKSMONOPOLET

tal och endast nämna kapellets invigning mot slutet.

De sjöng:

»Jerusalem, lyckliga hem!»

Det var litet darrande, litet oregelbundet, men detta skrevs på deras ålderdom.

Mot slutet kom en hörbar suck från Fidelia. Sedan sjöng de:

»Hem, ljuva hem!» vilket jämte minnen och samtalet och Fidelias suck åstadkom åtskilligt frysande och förstulet torkande av ögonen.

Fidelia, som stod i sista ledet, slängde förklädet över huvudet och grät högt.

— Tatcher! — sade föreståndarinnan.

— Så ja, så ja, — lugnade biskopen och gav henne en liten klapp på axeln och bad henne sätta sig, och han var säker på att hans tal skulle lugna henne.

Men ack, hans tal tröstade icke. Det sargade. Det förstörde de bilder, som hade glött på väggen. Det splittrade i bitar hemmets små helgonbilder. Det byggde upp en bild av himlen, som icke hade ett grand av den älskade täppan och kojan, men som tycktes nittoåtta skrämde ögon fullkomligt likna fattighuset. Den var storslagen och rymlig och ganska ståtlig. Det fanns ingenting där av kvällar vid brasan och ett litet handarbete och far, som drog upp klockan. Och ju mer biskopen kämpade för att trösta en sorg, som han icke kunde fatta, desto stelare blev han.

Då han hade slutat, dök Fidelia upp ur sitt förkläde och hennes ansikte såg ut att tillhöra en, som gått igenom en döds kamp. Jaså, detta var himlen?

Inga syrener. Ingen skär ros och ingen vit ros. Inget arbete. Inga skära fötter på tegelpannor. Ingenting annat än en väldig, evig gumavdelning byggd av solitt guld och till och med utan någon kattunge.

Hon såg på biskopen och betraktade honom som en tjuv, som berövat henne allt hopp. Hon hade tänkt utan att precis formulera tanken, att himlen skulle vara ett ställe med hemtrevliga vrår, där de fattiga kunde bo som förr i världen. Denne man tog ifrån henne hennes dröm, och det var det enda hon ägde. Hon reste sig upp.

— De' ä' inte sant! — skrek hon. — De' ä' ord, ord, en hoper ord, men de' ä' inte sant! Och ä' de' sant, så vill ja' inte veta äv de'. De' ä' för patron å kyrkoherden ä. Vi har förlorat våra hem, vi har liksom kommit tillbaka till skolan, se'n vi slitit å släpat i många år. Om Herren, som själv bara va' en timmermansgesäll och Guds moder, som inte va' annat än en timmermans hustru, inte kan ge fattigt folk en smula trevnad i livet efter detta, så vill ja' inte dit!

Hon satte sig och försvann i sitt förkläde. Alla ansikten på bänkraderna voro spant riktade mot den grupp, som symboliserade myndigheten och väntade att domen skulle falla.

— Bästa föreståndarinna, — sade biskopen, — den stackars kvinnan är överanstängd.

— Hon är inte riktigt som hon skall, — sade kyrkoherdens fru.

— Hon är litet konstig, litet besynnerlig, — tillade en annan dam.

— Straffa henne icke, — sade biskopen, — dagen får inte förmörkas.

— Men hon är väl knappast tillräknelig, säg, — sade sysslomannen.

Föreståndarinnan, som darrade av bedrövelse och vrede, viskade till kyrkoherden: — Skall vi flytta henne till asylen?

— Ja, ja, — sade kyrkoherden i vad han trodde vara en viskning. — Det är bäst med asylen. — Men han var en kraftig man, van vid sport och friluftsliv, och hans viskning var mycket hörbar.

Gästerna gingo för att dricka te i prästgården, gudstjänsten skulle icke hållas förrän klockan sju. De gamla gummorna tågade ut i gåsmarsch till sina muggar med te och sina brödskvivor med margarin. Fidelia blev kvar där hon var, ensam och

övergiven. Disciplinen hade slappnat för ögonblicket, emedan man inte längre räknade med henne. Asylen? Asylen? Hon kunde inte förstå det. Hon, Fidelia Thatcher, den bästa mejerskan i trakten, en självförsörjande kvinna med självaktning hade kommit därhän. I morgon skulle hon liksom ett oskäligt djur drivas hit och dit med kroppsligt våld, tvättas av personalen och agas, försas på promenad tillsammans med idioter och dårar — en gainig! Ingenting hem på jorden. Ingenting hem i himlen — om biskopen hade rätt!

— Nej, — muttrade hon, — de' ä' lögn vad han säger. — I morgon det svartaste mörker, men hon hade denna natt. Hon måste tänka, hon måste försianna för att vinna tid. De gamla gummornas rum hade en dörr, som vette ut mot en stenlagd plats utan blommor, som borde ha varit en trädgård. Under portvalvet satt ett svalbo, proppfullt med ungar. Fidelia älskade att se föräldrarna flyga som pilar fram och åter. Hon hade betraktat dem, sedan de fört dit de första lerklumparna, tills ungarna nu voro flygfärdiga. Hon flyttade ut en bänk. Ingen brukade gå hit på kvällarna. De skulle gå till gudstjänsten och glömma henne. Med knäppta händer satt hon i sin vrå så stilla, att fåglarna icke voro rädda för henne.

— Vingar, — viskade hon, — vingar.

Men det fanns inga vingor för henne. Även om hon ville smyga bort och dö vid väggkanten, så kunde hon inte, ty vid ingången till fattighuset var en stängd grind. Hon såg svalorna flyga över de slaka klädstrucken, på vilka de grå strumporna hängde på tork, susa pilsnabbt till boet med den oändligt lilla paus, då födan som genom ett underverk flyttas från näbb till näbb, och dyka bort i den stilla kvällen. Och svalorna ingåvo henne tanken vad hon skulle göra. Hon hämtade gårdskvasten och rev ned boet.

— Flyg, — sade hon, — ni kan.

De fyra unga svalorna hade försvunnit i den mjuka, duvgrå kvällen. Från kapellet hördes psalmsången:

»Saliga äro de saktmodiga!»

Med kvasten i handen såg Fidelia på det krossade lerhuset.

— De' ä' inte sant, — sade hon till den gråa luftens djup. Di blir inte saliga. Di som blir saliga, ä' di, som kan flyga.

Med stadiga fingrar tog hon ned klädstrucket och knöt en ögla över portvalvets bjälke. Hon tog fram rosen och lukade på den. Hon såg åter den skära rosenbusken och den vita rosenbusken och syrenerna, så steg hon upp på bänken.

— I detta ögonblick, — sade hon till sig själv, — ä' jag en fattig däre i människors värld. I nästa ögonblick ska' jag göra ett försök med Guds nåd. Flyg, Fidelia Thatcher, du kan!

Och just som slutstroforna av »Saliga äro de saktmodiga» klingade harmoniskt, steg Fidelia Thatcher ut från bänken.

Prenumerera på Tidevarvet.

Prenumeration sker
på posten eller direkt

till

Tidevarvets expedition.

Pris per år 5:50

Ur en fattigvårdares minnen.

Elsas historia.

En morgon fanns bland min post ett brev, undertecknat med ett för mig obekant namn och av följande innehåll: »Skulle ni möjligen veta råd för en liten sexårig flicka, som av modern inackorderats hos en familj här i huset, där hon inte har det bra? Jag får ej ro i min själ förrän något göres. Familjen — här nämndes vad den hette och mannens yrke — tar emot logerare som komma på kvällen och gå sin väg på morgonen. De äro ofta druckna när de komma. Mellan dessa män skrikas den lilla, som med henne förfaras som om hon vore en vuxen, självansvarig kvinna. Vi bo vägg i vägg och genom att lyssna till människens råa skämt förstodo min man och jag eländet. Så bjöd jag in den lilla att leka med mina barn. Det skar mig i själen att se den lilla bleka barnungen med de stora skrämde ögonen. Genom hennes svar på mina frågor fick jag våra misstankar bekräftade. Vi ville behållit henne hos oss, tills jag fick tillfälle tala med hennes mor, men fostermodern nekade och hotade att anmäla mig för polisen för att jag stjal barn. Så gick jag till diakonissan, men hon kunde ingenting göra, då där varken fanns sjukdom eller fattigdom i huset. Om hon skulle ta itu med övervåld mot barn i alla familjer, där de ha inneboende karlar, så finge hon inte göra annat. Nu är ni min enda utväg, och jag ber så bevakande jag kan: hjälp lilla Elsa!»

Sedan jag talat med fru S., som skrivit brevet och fått flickans mors namn och adress, blev min första åtgärd att gå till fattigvården för att höra om modern möjligen vore känd där.

— Jo för all del, svarade den tjänsteman jag vände mig till, modern är änka, diskerska på en restaurang, som han nämnde. Hon hade hjälp till barnen i äktenskapet, sedan mannen dött, men denna lilla har hon skaffat sig på gamla dar och betalar själv för. Brukar gå dit söndag kväll, då de sup sig fulla allihop. Det vore gott frun kunde göra något för försäkraren. Jag är vicevärd för huset och har länge sett eländet på nära håll.

— Ni har sett det? Har vetat om det och ingenting gjort för att rädda barnet? Min häpnad var mycket stor.

— Det hör inte till mitt distrikt, svarade mannen med en axelrykning.

— Tänk, om jag hade samma uppfattning om mitt distrikt?

— Frun är ju kvinna, skrattade han, då hör det ju till.

Det är det bästa intyg jag fått i mitt liv, men han var inte logisk nog att inse sin egen inkompetens för kallet han utövade.

Det gick lätt att komma överens med modern, som överflödade av tacksamhet för den erbjudna hjälpen. Hon hade nog misstänkt att »karlarna va stygga ve fösa», men trodde inte det var så farligt — »det var ju så vanligt, så» — — — Och så var inackorderingen så billig, bara fem kronor

i veckan, och frun bråkade aldrig, om hon blev efter med pengarna.

Så kom lilla Elsa samma dag till ett barnhem, där hon omhulldes på bästa sätt och blev allas gunstling. Mot alla log hon sitt soliga leende och sträckte de små tunna armarna från sängen, där hon låg nerbäddad på doktors föreskrift.

— Var har ni fått det där lilla ömkliga människofjunet ifrån? hade han frågat efter undersökningen och funnit nerver och lungor i dåligt skick. Då han av föreståndarinnan hörde hennes historia, drog han en djup suck och mumlade: »Åter ett av de många offren för inneboende systemet. När skall samhället bli förnuftigt och lära sig ta vara på det nya släktet?»

Omedelbart därpå flyttades barnhemmet till landet och Elsa fick växa upp i skogsluft under de gynnsammaste förhållanden. Hon blev en lång och vacker flicka, men den snabbt växlande färgen på hennes kinder, de glänsande ögonen och anfällen av trötthet varnade ju om ohälsa. Hon stannade i Hemmet tills hon fyllt aderton år, och då hon skulle ut i livet och tjäna sitt bröd ordnades för henne på bästa sätt. Men krafterna sveko och hon fick återkomma till barnhemmet, tills läkaren fällde domen: tuberkulos, då hon flyttades till ett sjukhem.

En gång som halv vuxen hade hon bett att få veta sin mors adress. Hennes glädje då hon fick ett kuvert med moderns namn och adress på var rörande: »Nej, är det sant, riktigt sant, att min mamma är fru? Och mina föräldrar voro gifta?!» — Det vore de ju inte, förstas. men tanken gjorde henne så lycklig, att hon gärna fick behålla den. Mina försök att få till stånd sammanträffanden mellan henne och hennes mor, slogo just ej väl ut. Modern var oftast drucken och badade i tårar av ånger och skam. På sjukhuset blev Elsa syster Sigrids stora gunstling och här skrev hon sina förnöjsamma och tacksamma brev till sin älskade tant Augusta — barnhemmets inspektris — som ofta besökte henne. Här drömde hon om »mamma», som så litet motsvarade den fantasibild flickan gjort sig av sin mor.

»Jag skulle nog gärna vilja leva litet till!», skriver hon i ett av breven, och så framställer hon två önsningar: den ena att bli begravnen i en vit kista — »om det inte blir för dyrt» — och den andra att få ta avsked med mamma. Löftet om den vita kistan fick hon och till modern sändes bud på bud, men hon kom aldrig. När allt var slut och Elsa låg i sin vita kista fanns vid hennes fötter en krans med breda band: »En sista hälsning till Elsa från hennes kärleksfulla moder.»

Hur kunde dessa två vara mor och dotter? Kunde den förra ha varit annorlunda under andra förhållanden? Eller hade den senare annat påbrå i den okände fadern? Över honom faller den hårdaste domen, han som glömde sitt barn.

Modern hörde kanske också till dem, som börjat sin väg genom livet med utsträckta händer i bön om ömhet, men de grepos icke av sådana som ville henne väl, som gävo henne stöd och hjälp, och så blev hon den olyckliga varelse hon är — drinkerskan som glömde sitt barn.

Sådan hjälpen är i livet, så går det, säger Björnson. Därför är Elsas minne ljusst och vackert, trots allt det bittra hennes första barnaår rymma. »Hjärtbladet hon glömde kvar att gro i den kulna jorden» är bönen att icke hårt döma svaghet och nöd utan i stället räcka dem hjälpande händer.

FÖRSVARETS RISÄR.

Uppfinnaren, stolt: Nu har jag det färdigt. Nu är min lycka gjord. Om jag också inte får Nobelpriset, så har jag en förmögenhet som i en liten ask. Med mitt nya ämne kan man i vilket annat land som helst åstadkomma Etna-utbrott och lika kraftiga jordskalv som i Japan. Det blir framtidens försvar, det du.

Hustrun, strålände: Är det möjligt! Vilken lycka! Antligen välbergade! Men, — men — om — det mot många länder användes samtidigt? Risken — du och jag och barnen, bli vi väl bergade? Till en annan planet?

PERSSONS STICKMASKINER

Svensk tillverkning
Bästa svenska material

Erkänt bästa maskin för tillverkning av alla sorters stickade artiklar såsom strandkoftor, jumpers, sweaters, underkläder, strumpor m. m.

Priskurant gratis och franco.

A.B. Per Perssons Väv- & Stickmaskin
FABRIKSGRÄND 3 STOCKHOLM

Kontor & Utställning: DROTTNINGGATAN 21 B

SVENSKT BIOGRAFISKT LEXIKON

Redaktionskommitté: Förste arkivarien J. A. Almquist, prof. S. J. Boëthius, förste arkivarien Erik Naumann prof. Henrik Schiöck och prof. L. Stavenow. Redaktör: Bertil Boëthius.

18 häften (Abeln-Björner) hittills utkomna.

15 häften föreliggande inbundna i 3 halvfr. band.

Varje i detta verk ingående monografi är en fullt ny och självständig, saklig och uttömmande, vetenskapligt tillförlitlig artikel. I sin helhet är verket icke blott

ett personhistoriskt praktverk med sina stora porträtt av flertalet i verket förekommande personligheter utan även

ett historiskt verk av enastående rang

med få ord

SVENSKT BIOGRAFISKT LEXIKON är ett verk av storslagen anläggning och omfattning, i sitt slag enastående inom vår litteratur.

De tre utkomna banden kunna erhållas på de liberalaste avbetalningsvillkor.

BONNIERS

Tryckt hos Tryckeri-A.-B. Fylgia, Stockholm 1923.